

Գրականությանը քաղաքականությանը, միացնող

Վ. Ի. Լենին

ԳՅՈՒՂԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

ԿՈՒՍՇՐԱՏ

1934

ՅԵՐԵՎԱՆ

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ

ԳՅՈՒՂԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

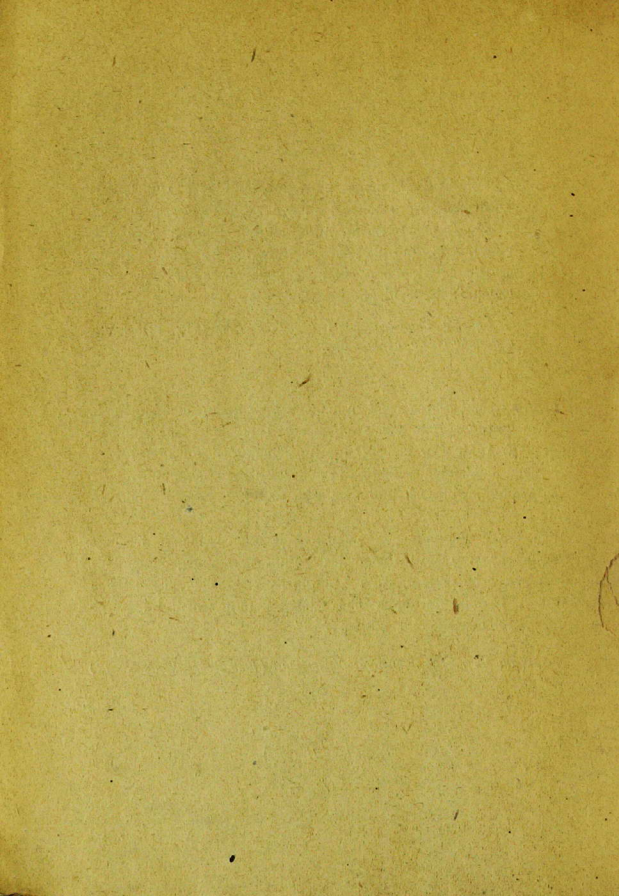
Թարգմ. Մ. ԶԱԳԱՐՅԱՆ
Խմբագրեց Հ. ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

19348
A $\frac{\pi}{38556}$

В. И. ЛЕНИН
О работе в деревне.

Партиздат 1934 Эривань

ՋԵԿՈՒՅՈՒԹ ԳՅՈՒՂԻ ԱԶԽԱՏԱՆՔԻ ՄԵՍԻՆ

ԹԿ(Ր)Կ VIII ՀԱՄԵԳՈՒՄԵՐԻՆ

(1919 թ. ՄԱՐՏԻ 23)

Ընկերներ, յես պետք է ներողութիւն խնդրեմ, վոր ինձ չհաջողվեց ներկա գտնվել գլուղի աշխատանքի հարցի առթիվ համագումարի ընարած սեկցիայի բոլոր նիստերին: Ուստի իբրեւ լրացում կլինեն այն ընկերների հառերը, վորոնք այս սեկցիային մասնակցել են նրա աշխատանքի հենց սկզբից: Սեկցիան վերջի-վերջո մշակել է թեզեր, վորոնք հանձնված են հանձնաժողովին և վորոնք ձեզ պետք է զեկուցվեն: Յես կուզելի կանգ առնել հարցի ընդհանուր նշանակութեան վրա, թե ինչպես է նա զբովել մեր առջև սեկցիայի աշխատանքից հետո և թե ինչպես է նա, իմ հայացքով, զբովել այժմ կուսակցութեան առջև ամբողջութեամբ:

Ընկերներ, միանգամայն բնական է, վոր պրոլետարական հեղափոխութեան զարգացման ընթացքում մենք հարկ ենք դրում տուժին տեղը դասել հասարակական կյանքի ամենաբարձր ու կարեւոր հարցերից մերթ մեկը, մերթ մյուսը: Միանգամայն բնական է, իւր հեղաշրջման ժամանակ, վորը շոշափում և է չի կարող չշոշափել կյանքի ամենախոր հիմքերը, բնակչութեան ամենալայն մասսաները,—վոչ մի կուսակցութիւն, վոչ մի, նույնիսկ մասսաներին ամենից մօտիկ կանգնած, կուսալարութիւն բացարձակապէս ի վիճակի չէ մեկնել ընդգրկելու կյանքի բոլոր կողմերը: Յե՛վ յեթե այժմ մենք հարկ ենք դրում կանգ առնելու գլուղի աշխատանքի հարցի վրա և այս հարցից առանձնացնելու առավելապէս միջակ գլուղացիութեան դրութիւնը,—ապա պրոլետարական հեղափոխութեան զարգացման տեսակետից առհասարակ այստեղ վոչ մի տարրերնակ ու աննորմալ բան չի կարող լինել:

Հասկանալի յի, վոր պրոլետարական հեղափոխությունն սկսեց յերկու թշնամի դասակարգերի՝ պրոլետարիատի ու բուրժուազիայի հիմնական հարաբերությունից: Հիմնական խնդիրն եր՝ իշխանությունը հանձնել բանվոր դասակարգի ձեռքը, ապահովել նրա դիկտատուրան, տապալել բուրժուազիային և խել նրանից նրա իշխանության այն տնտեսական աղբյուրները, վոր անպայմանորեն խոչընդոտ են հանդիսանում ամեն մի սոցալիստական շինարարության գործում առհասարակ: Մենք բոլորս, վորքան վոր մենք ծանոթ ենք մարքսիզմին, յերեք չենք կասկածել այդ ճշմարտության մեջ, վոր կապիտալիստական հասարակության մեջ, այդ հասարակության բուն տնտեսական կառուցվածքի համաձայն, վճռական նշանակություն կարող է ունենալ կամ պրոլետարիատը, կամ բուրժուազիան: Այժմ մենք տեսնում ենք շատ նախկին մարքսիստների,—որինակ, մենշևիկների բանակից,— վորոնք պնդում են, վոր իբր պրոլետարիատի՝ բուրժուազիայի դեմ վճռական պայքար մղելու շրջանում կարող է գերիշխել դեմոկրատիան առհասարակ: Այսպես են ասում եսերների հետ ամբողջովին համաձայնության յեկած մենշևիկները: Կարծես թե բուրժուազիան ինքը չի ստեղծում կամ վերացնում դեմոկրատիան, նայած նրան, թե ինչն է իրեն ձեռնտու: Իսկ քանի վոր այսպես է, ապա բուրժուազիայի ու պրոլետարիատի սրված պայքարի ժամանակ վոչ մի խոսք չի կարող լինել դեմոկրատիայի մասին առհասարակ: Միայն դարմանում ես, թե ինչպիսի արագությամբ այս մարքսիստները կամ իբրև թե մարքսիստները,—որինակ, մեր մենշևիկները,—ինչպիսի արագությամբ են նրանք մերկացնում իրենց, ինչպիսի արագությամբ և դրսևորվում նրանց իսկական բնությունը, մանր-բուրժուական դեմոկրատների բնությունը:

Մարքսն իր ամբողջ կյանքում ամենից ավելի պայքարել է մանր-բուրժուական դեմոկրատիայի և բուրժուական դեմոկրատիզմի պատրանքների դեմ: Մարքսն ամենից ավելի ծաղրել է ազատության ու հավասարության վերաբերյալ պարապ խոսքերը, յերբ նրանք թաղցնում են բանվորների սովամահության աղետոսությունը, կամ իր աշխատանքային ուժը ծախող մարդու հավասարությունը բուրժուայի հետ, վորը կարծես թե ազատ

շուկայում ազատ ու իրավահավասար կերպով գնում և նրա աշխատանքը և այլն: Մարքսն իր տնտեսագիտական բոլոր յերկերում պարզաբանել և այս կարելի չե ասել, վոր Մարքսի ամբողջ էկոպիտայը նվիրված և այն ճշմարտության պարզաբանմանը, վոր կապիտալիստական հասարակության ճիմմեական ուժերը հանդիսանում են և կառող են հանդիսանալ միայն բուրժուազիան ու պրոլետարիատը,—բուրժուազիան իբրև այս կապիտալիստական հասարակության կառուցողը, իբրև նրա ղեկավարը, իբրև նրա շարժիչը,—պրոլետարիատն իբրև նրա ղեկավարանափոխը, իբրև միակ ուժը, վորն ընդունակ և փոխարինելու նրան: Հաղթի թե դանվի Մարքսի վորևե աշխատության մեջ դեթ մի գլուխ, վոր նվիրված էլինի այս բանին: Կարելի չե ասել, վոր ամբողջ աշխարհի սոցիալիստները II Խնտերնացիոնալում անթիվ անգամ յերդվիկ են բանվորներին, վոր ընդունում են այս ճշմարտությունը: Բայց յերբ բանը հասավ պրոլետարիատի ու բուրժուազիայի խակալուն և այն ել վճռական պայքարին իշխանության համար, այն ժամանակ մենք տեսանք, վոր մեր մենչեիկներն ու եսերները, ինչպիս և ամբողջ աշխարհի հին սոցիալիստական կուսակցությունների առաջնորդները, մոռացան այս ճշմարտությունը և սկսեցին դուռ միխանիկորեն կրկնել ֆիլիստերական ֆրեյդներ ղեմոկրատիզմի մասին առհասարակ:

Մեղնում յերբեմն փորձում են այս խոսքերին ինչ-վոր կարծես ավելի «պինդ» բնույթի տալ, յերբ ասում են՝ «Դեմոկրատիայի դիկտատուրա»: Սա արդեն կատարյալ անհեթեթություն և: Մենք պատմությունից շատ լավ գիտենք, վոր ղեմոկրատական բուրժուազիայի դիկտատուրան նշանակում էր վոչ այլ ինչ, բայց յեթե դաժան հաշվետես ապստամբ բանվորների հետ: Այսպես և յեղել սկսած 1848 թվից,— համենայն դեպս վոչ ուշ բայց տառանձին որինակներ կարելի չե դնենք և ավելի առաջներում: Պատմությունը մեզ ցույց և տալիս, վոր հենց բուրժուական դեմոկրատիայի մեջ և լայնորեն ու ազատ կերպով ծավալվում պրոլետարիատի ու բուրժուազիայի ամենասուր պայքարը: Մենք ասիթ ունեցանք դորժնականում համողվելու, վոր այս ճշմարտությունն իրավացի չե: Յեվ յեթե խորհրդային կոռավթության քայլերը սկսած 1917 թվի հոկտեմբերից բոլոր արմա

տական հարցերում աչքի էյին ընկնում իրենց հաստատությամբ, ապա հենց այն պատճառով, վոր այս ճշմարտությունից մենք յերբեք չենք նահանջել, նրան յերբեք չենք մոռացել Միայն մի դասակարգի — պրոլետարիատի — դիկտատուրան կարող է լուծել բուրժուազիայի դեմ գերիշխանության համար պայքարելու հարցը: Բուրժուազիային կարող է հաղթել միայն պրոլետարական դիկտատուրան: Բուրժուազիային տապալել կարող է միմիայն պրոլետարիատը: Մասսաներին իր հետևից տանել բուրժուազիայի դեմ կարող է միայն պրոլետարիատը:

Այստեղից, սակայն, վոչ մի դեպքում չի հետևում, — սա խորագույն սխալը կլինի, — վոր կոմունիզմի հետագա կառուցման մեջ էլ, յերբ բուրժուազիան արդեն թապալված է, յերբ քաղաքական իշխանությունն արդեն պրոլետարիատի ձեռքին է, — իբրև թե հետագայումն էլ մենք պետք է կառավարվենք առանց միջին, միջանկյալ տարրերի մասնակցության:

Բնական է, վոր հեղափոխության սկզբին, — պրոլետարական հեղափոխության, — նրա գործիչների ժամող ուշադրությունը սեռվում է գլխավորի, հիմնականի վրա՝ պրոլետարիատի գերիշխանության և բուրժուազիային հաղթելու միջոցով այս գերիշխանության ապահովման վրա, — այն բանի ապահովման, վոր բուրժուազիան նորից չկարողանա վերագառնալ իշխանության: Մենք շատ լավ գիտենք, վոր մինչև այժմ էլ բուրժուազիայի ձեռքին մնում են առավելություններ, վորոնք կապված են ուրիշ յերկրներում ունեցած նրա հարստությունների հետ, կամ հանդիսանում են, յերբեմն նաև մեզ մոտ, փողային հարստությունը: Մենք լավ գիտենք, վոր կան ավելի փորձված սոցիալական տարրեր, քան պրոլետարները, վորոնք ոգնում են բուրժուազիային: Մենք լավ գիտենք, վոր բուրժուազիան չի թողել իր իշխանությունը վերագարձնելու միտքը, չի դադարեցրել իր գերիշխանությունը վերականգնելու փորձերը:

Բայց սա դեռ ամենևին բոլորը չէ: Բուրժուազիան, վոր ամենից ավելի յե առաջադրում «վորտեղ լավ, այնտեղ հայրենիք» սկզբունքը, բուրժուազիան, վոր փողի իմաստով միշտ էլ յեղել է ինտերնացիոնալիստ, — բուրժուազիան համաօխտրմային մասօտաբով այժմ դեռևս մեզնից ուժեղ է: Նրա գերիշխանու-

թյունն արագորեն խախտվում է, նա տեսնում է աշխարհի որինակներ, ինչպես հունդարական հեղափոխությունը,— վորի մասին մենք բախտ ունեցանք յերեկ հաղորդելու ձեզ, և վորի մասին այսօր հաստատող տեղեկություններ են գալիս,— նա արգեն սկսում է հասկանալ, վոր նրա գերիշխանությունը ժառանգվում է։ Նրա մոտ գործողությունների ազատություն չի մնում։ Բայց այժմ, յեթե հաշիվ տունենք նյութական միջոցներն ամբողջ աշխարհի մասշտաբով, չի կարելի չընդունել, Վոր բուրժուազիան նյութական այժմ դեռ մեզնից ուժեղ է։

Ահա թե ինչու մեր ուշադրության, մեր պրակտիկ գործունեության իննը տասերորդը նվիրվել են և պետք է նվիրվելին այս հիմնական հարցին,— բուրժուազիայի տապալմանը, պրոլետարիատի իշխանության հաստատմանը, բուրժուազիայի՝ իշխանության վերադառնալու ամեն մի հնարավորության վերացմանը։ Սա կատարելապես բնական է, որինական, անխուսափելի, և այս տեսակետից շատ ու շատ բան արված է հաջողությունով։

Իսկ այժմ մենք պետք է հերթի դնենք մյուս խաղերի հարցը։ Մենք պետք է,— սա մեր ընդհանուր յեղրակացությունն էր աղքատային սեկցիայում, և մենք հավատացած ենք, վոր սրան կհամաձայնեն բոլոր կուսակցական աշխատողները, վորովհետեւ մենք միայն ամփոփել ենք նրանց գիտողությունների փորձը,— մենք պետք է իր ամբողջ ծավալով հերթի դնենք միջակ գյուղացիության հարցը։

Իհարկե, կդառնան մարդիկ, վորոնք փոխանակ մեր հեղափոխության ընթացքի մասին մտածելու, փոխանակ խորհրդածելու, թե ինչ խնդիրներ են դրված այժմ մեր առջև,— փոխանակ այս րոնի, կողաազործեն խորհրդային իշխանության ամեն մի քայլն այն տիպի հոհողի ու վառ քննադատության համար, ինչ մենք տեսնում ենք պարոնայք մենշևիկների ու աջ եսերների մոտ։ Սրանք այնպիսի մարդիկ են, վորոնք մինչև այժմ չեն հասկացել, վոր իրենք ընտրություն պիտի անեն մեր և բուրժուական ղեկառուության միջև։ Մենք նրանց նկատմամբ շատ համբերատարություն և նույնիսկ բարեհոգություն ենք ցուցաբերել, մենք նրանց կրկին հնարավորություն կտանք փորձե-

լու մեր այս բարեհոգութիւնը, բայց մոտ ապագայում այս համբերատարութեանն ու բարեհոգութեանը մենք վերջ կդնենք և, յեթե նրանք իրենց ընտրութիւնը չկատարեն, մենք կատարյալ լրջութեամբ նրանց կառաջարկենք մեկնել Կոլչակի մոտ: (Մտփառաւորայուններ): Մենք առանձին փայլուն մտաւոր հատկութիւններ չենք սպասում այդ մարդկանցից: (Միծաղ): Բայց կարելի չէր սպասել, վոր իրենց վրա կրելով Կոլչակի գաղափարութիւնները, նրանք կհասկանան, վոր մենք իրավունք ունենք նրանցից պահանջելու, վոր նրանք ընտրութիւն կատարեն մեր և Կոլչակի միջև Յեթե Հոկտեմբերից հետո առաջին ամիսներին շատ միամիտ մարդիկ հիմարութիւն ունեյին կարծելու, վոր պրոլետարիատի դիկտատուրան ինչ-վոր անցողական, պատահական բան է, ապա այժմ նույնիսկ մենշևիկներն ու եսերները պետք է հասկանային, վոր սա ինչ-վոր որինչապի բան է այն պայքարում, վոր ընթանում է միջազգային ամբողջ բուրժուազիայի գլոհի պայմաններում:

Իրականում ստեղծվել են միայն յերկու ուժ. բուրժուազիայի դիկտատուրա և պրոլետարիատի դիկտատուրա: Ով այս բանը չի իմացել Մարքսից, ով այս բանը չի իմացել բոլոր մեծ սոցիալիստների յերկերից, — նա յերբեք սոցիալիստ չի յեղել, սոցիալիզմից վոչինչ չի հասկացել, այլ միայն իրեն անվանել է սոցիալիստ: Այս մարդկանց մենք կարճ ժամկետ ենք տալիս խորհրդածելու և պահանջում ենք, վոր նրանք այս հարցը լղձեն: Յես սրանց մասին հիշատակեցի այն պատճառով, վոր սրանք այժմ ասում են կամ կասեն. «Բոլշևիկները հարց են դրել միջակ գլուղացիութեան մասին, ուղում են խաղ խաղալ նրա հետ»: Յես շատ լավ գիտեմ, վոր այսպիսի և շատ ավելի վատ փաստարկութիւնը լայն տեղ է գտնում մենշևիկյան մամուլում: Մենք դա մի կողմ ենք շարտում, մենք յերբեք նշանակութիւն չենք տալիս մեր թշնամիների բարբաջանքին: Մարդիկ, վորոնք մինչև այժմ ընդունակ են փախստակութիւն անելու բուրժուազիայի ու պրոլետարիատի միջև, կարող են ասել ինչ վոր ուղեն: Մենք ուրիշ ճանապարհով ենք գնում:

Մեր ուղին ամենից առաջ վորոշվում է ուժերի դասակարգային հաշվառումով: Կապիտալիստական հասարակութեան մեջ զար-

դանում և բուրժուազիայի ու պրոլետարիատի պայքարը: Քանի
զեռ չի վերջացել այս պայքարը, մեր խիստ ուշադրությունը
կենտրոնացված պիտի լինի այն բանի վրա, Վոր նա հասցվի
մինչև վերջ: Նա ղեկուս մինչև վերջ չի հասցված: Այս պայքա-
րում արդեն շատ բան և հաջողվել անել: Այժմ միջադպրին
բուրժուազիան արդեն չի կարող դորձել ադատ ձեռքերով: Սրա
լավագույն տպացույցն այն է, Վոր տեղի յն ունեցել հունգարա-
կան պրոլետարական հեղափոխությունը: Ուստի պարզ է, Վոր
գյուղում մեր շինարարությունն արդեն դուրս է յեկել այն շրջա-
նակներից, յերբ ամեն ինչ յենթարկված էր իշխանության համար
պայքարելու հիմնական պահանջին:

Այս շինարարությունն անցիլ և յերկու գլխավոր փուլ
1917 թ. հոկտեմբերին մենք իշխանությունը դրավեցինք ամ-
բողջ գյուղացիության հետ միասին: Մա բուրժուական հեղափոխու-
թյուն էր, քանի՞ Վոր գյուղում ղեկուս չեր ծավալվել դասակար-
դային պայքարը: Ինչպես յես արդեն ասացի, գյուղում միայն
1918 թ. ամառը սկսվեց իսկական պրոլետարական հեղափոխու-
թյունը: Յեթի մենք չկարողանայինք բարձրացնել այս հեղա-
փոխությունը, մեր աշխատանքը լրիվ չեր լինի: Առաջին փուլն
եր իշխանության դրավումը քաղաքում, կառավարման խորհրդա-
յին ձևի հաստատումը: Յերկրորդ փուլն այն էր, Վորը բոլոր
սոցիալիստների համար հիմնականն և հանդիսանում, առանց Վորի
սոցիալիստները սոցիալիստներ չեն՝ պրոլետարական ու կիսա-
պրոլետարական տարրերի առանձացումը գյուղում, նրանց համա-
խմբումը քաղաքային պրոլետարիատի հետ գյուղի բուրժուազիայի
դեմ պայքարելու համար: Այս փուլը նույնպես հիմնականում ա-
վարտված և: Այն կազմակերպությունները, Վոր մենք սկզբնապես
ստեղծել ենք սրա համար՝ չքավորության կոմիտեները, այնքան
են ամրացել, Վոր մենք հնարավոր զտանք դրանք փոխարինելու
ճիշտ ընտրված խորհուրդներով, այսինքն՝ գյուղական խորհուրդնե-
րը վերակազմել այնպես, Վոր նրանք դառնան գյուղի դասակարգա-
յին գերիշխանության օրգաններ, պրոլետարական իշխանության
օրգաններ: Այնպիսի միջոցառումներ, ինչպես են սոցիալիստական
հողաշինարարության վերաբերյալ և սոցիալիստական յերկրա-
դործության անցնելու վերաբերյալ օրենքը, — Վոր վերջերս

անցել է Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյով և, իհարկե, հայտնի
յե բոլորին, — ամփոփում են անցած շրջանը մեր պրոլետարա-
կան հեղափոխության տեսակետից:

Դիտարկելով բանը, վոր հանդիսանում է պրոլետարական հեղա-
փոխության առաջին և հիմնական խնդիրը, մենք արել ենք:
Յեվ հենց այն պատճառով, վոր մենք այս արել ենք, — հերթի յե
դրվել ավելի բարդ մի խնդրի՝ վերաբերմունքը դեպի միջակ գյու-
ղացիությունը: Ով վոր կարծում է, թե այս խնդրի ժողովրդումը
ինչ — վոր նմանություն ունի մեր իշխանության բնույթի թուլաց-
ման հետ, պրոլետարիատի դեկտատուրայի թուլացման հետ,
մեր հիմնական քաղաքականության փոփոխության, թեկուզ մաս-
նակի, թեկուզ ամենաթույլ փոփոխության հետ, — նա միան-
գամայն չի հռովանդում պրոլետարիատի խնդիրները, կոմունիս-
տական հեղաշրջման խնդիրները: Յեւ հավատացած եմ, վոր մեր
կուսակցության մեջ այսպիսի մարդիկ չեն գտնվի: Յեւ միայն
կողգեյի նախազգուշացնել ընկերներին այն մարդկանցից, վորոնք
կգտնվեն բանվորական կուսակցությունից դուրս և այսպես կա-
սեն վոչ թե այն պատճառով, վոր սա բղիւսում է վորևէ աշխարհա-
հայացքից, այլ պարզապես նրա համար, վոր փչացնեն մեր գործը
և ոգնեն սպիտակ - գլուխակներին, — ավելի պարզ ասած,
վորպեսզի մեր դեմ գրգռեն միջակ գյուղացուն, վորը մշտապես
տատանվում էր, չի կարող չտատանվել և դեռ յեկար ժամանակ
պիտի տատանվի: Նրան մեր դեմ գրգռելու համար նրանք կասեն.
«Տեսե՛ք, նրանք ձեզ հետ խաղ են խաղում: Նշանակում է՝ հաշվի
յեն առել ձեր ապստամբությունները, նշանակում է՝ տատանվե-
ցին» և այլն և այլն: Հարկավոր է, վոր մեր բոլոր ընկերները
դիմված լինեն այսպիսի ագիտացիայի դեմ: Յեվ յեւ հավատացած
եմ, վոր նրանք կգլխակեն, յեթե մենք այժմ կարողանանք այս հարցը
դնել դասակարգային պայքարի տեսակետից:

Կատարելապես պարզ է, վոր այս հիմնական հարցը ավելի
բարդ, բայց վոչ պակաս կենսական խնդիր է, քե ի՞նչպես ճշգրիտ
վերոցի պրոլետարիատի վերաբերմունքը դեպի միջակ գյուղացիությունը,
ընկերներ, այս հարցը մարքսիստների համար զգալիություն չի
նհրկայացնում թեորիական տեսակետից, վորը յուրացրել է բան-
վորները՝ հակայական մեծամասնությունը: Յեւ կհիշեցնեմ, որի-

նակ, վոր Կառուցվու ագրարային հարցի վերաբերյալ գրքում, վորը գրված է դեռ այն ժամանակ, յերբ Կառուցվին ճիշտ եր չարագրում Մարքսի ուսմունքը և անվիճելի հեղինակություն ևր համարվում այս բնագավառում, — ագրարային հարցի վերաբերյալ այս գրքում կապիտալիզմից սոցիալիզմին անցնելու առթիվ նա ասում է. սոցիալիստական կուսակցություն խնդիրն և հանդիսանում գյուղացիութան չեզոքացումը *, այսինքն՝ այն բանին հասնելը, վոր գյուղացին չեղոք մնա պրոլետարիատի ու բուրժուազիայի միջև մղվող պայքարում, վոր գյուղացին չկարողանա բուրժուազիային ակտիվ ոգնություն ցույց տալ մեր դեմ:

Բուրժուազիայի տիրապետության հսկայական ժամանակաշրջանում գյուղացիությունը պաշտպանում և րնրա իշխանությունը նա բուրժուազիայի կողմն ևր: Սա հասկանալի չե, յեթե նկատի ունենանք բուրժուազիայի տնտեսական ուժը և նրա գերիշխանության քաղաքական միջոցները: Մենք չենք կարող հույս ունենալ, վոր միջակ գյուղացին անհապաղ կանցնի մեր կողմը, բայց յեթե մենք ճիշտ քաղաքականություն վարենք, ապա վորոշ ժամանակից հետո այս տատանումները կդադարեն, և գյուղացին կարող է կանգնել մեր կողմը:

Դեռևս Շնգելսը, վոր Մարքսի հետ միասին հիմք է դրել գիտական մարքսիզմին, այսինքն՝ այն ուսմունքին, վորով ղեկավարվում է մեր կուսակցությունը մշտապես և մանավանդ հեղափոխության ժամանակ, — դեռևս Շնգելսը սահմանում ևր գյուղացիության ստորաբաժանումը մանր, միջակ ու խոշոր գյուղացիություն, և այս բաժանումը յեվրոպական յերկրներին հսկայական մեծամասնություն համար այժմ էլ համապատասխանում է իրականության: Շնգելսըն ասում ևր. «Կարող է պատահել, վոր նույնիսկ խոշոր գյու-

* Նկատի ունի Կառուցվու «Die Agrarfrage» գրքի հետևյալ հատվածը Վեպիվ թիս. — դ. յերբիցի իր կողմը թեքի հին ձևով անառնափառող գյուղացուն, բայց նա կարող է նրան դնել չեղոք գրքության մեջ, և սա արդեն խոշոր շահում կլինի: Տնտեսական դարդացում, իհարկե, նրա վրայից առաջ կանցնի, և ու. — դ. կհաղթահարի նրան այնտեղ, վորտեղ նա կկանգնի ու. — դ. հանապարհին. բայց նա դեռևս ներկայացնում է մի ուժ, վորին չպետք է արհամարհել, և յեթե հնարավոր է վերացնել նրա հակադրեցությունը, ապա մոլորություն կլինի այս բանն աչք-թույլ տեսել: (К. Каутский, Аграрный вопрос, Харьков, «Пролетарий», 1926 г. стр. 381): — Խմբ.

դացիութեանը ամենուրեք է, վոր հարկ կլինի բռնութեամբ ճնշելու: Իսկ վոր մենք յերեւիցե կարողանայինք բռնութիւն դործադրել միջակ գյուղացիութեան նկատմամբ (մանրը մեր բարեկամն է),—այս մասին վոչ մի խելամիտ սոցիալիստ յերեւք էի մտածել: Այսպես եր ասում Մնգելսը 1894 թ., իր մահվանից մի տարի առաջ, յերբ ագրարային հարցը որովա հերթական հարց դարձավ*): Այս տեսակետը մեզ ցույց է տալիս այն ճշմարտութիւնը, վոր յերեւմն մոդանում են, բայց վորի վերաբերմամբ մենք ընդորս համաձայն ենք թեորիայու: Կալվածատերերի ու կապիտալիստների վերաբերմամբ մեր խնդիրն է՝ լիակատար եքսպրուպրիացիան: Բայց վոչ մի բռնութիւն միջակ գյուղացիութեան վերաբերմամբ մենք քաջաբան վճռականութեամբ, ինչպես ըուրժուլադիայի վերաբերմամբ, չենք ասում՝ հարուստ գյուղացիութեան ու կուլակների բացարձակ եքսպրուպրիացիա: Մեր ծրագրում այս տարբերութիւնը մտցված է: Մենք ասում ենք՝ հարուստ գյուղացիութեան դիմագրութեան ճնշում, նրա հակահեղափոխական վտանգութեան ճնշում: Սա լիակատար եքսպրուպրիացիա է:

* Մնգելսի «Die Bauernfrage in Frankreich und Deutschland» («Գյուղացիական հարցը Ֆրանսիայում ու Գերմանիայում») հոգվածը, վոր այստեղ վկայվուում է Լենինը, լույս ահաւ ագրարային հարցի շուրջ ծագած տար վեճերի պահին, վորոնք Գերմանական ուղ. կուսակցութեան մեջ ծավալվեցին Ֆրանկֆուրտի պարտայազէից հետո (1894թ. վերջին): Այստեղ բավարացիներ Յոլմարն ու Շենլանկը՝ գյուղացիական ձայներէ հետեից ընկած, ապացուցում էին, թե անհրաժեշտ է, վոր սոցիալ դեմոկրատիան նվաճի ունեւոր գյուղացիութեանը: Ինչպես հայտնի է, սրանից քիչ առաջ Ֆրանսիական բանվորական կուսակցութիւնը Նանտի համագումարում (1894թ. սեպտեմբեր) իր ագրարային պահանջների ձեռնարկման մեջ կանգնեց գյուղացիական սեփականութեան ու գյուղացիութեան շահագործող խավերի պաշտպանութեան տեսակետի վրա: Առաջին անգամ «Nene Zeit» ժուռնալում հրապարակված իր հոգվածով Մնգելսը նկատի ունեւ Ֆրանսիական ու գերմանական սոցիալիստների ոպորտունիստական սխալների շաղկումը, վոր վերջիններս թույլ էին տվել ագրարային հարցում: Այնուհետև հոգվածը նույն անվան պալ լույս ահաւ առանձին բորշուրով:

Լենինը նկատի ունի Մնգելսի այս հոգվածի հետեյալ հատվածը. «Մենք

Այն հիմնական տարբերութիւնը, վոր վորոշում է մեր վերաբերմունքը զեպի բուրժուազիան ու զեպի միջակ գյուղացիութիւնը,—բուրժուազիայի յիակատար եղապրոպրիտցիա, դաշինք ուրիշներին չշահագործող միջակ գյուղացիութիւն հետ,—այս հիմնական դիժը թեորիայի մեջ ընդունում են բոլորը։ Բայց գործնականում այս գծին հետեւում են վոչ-հետեւողականորեն, տեղեւում զեռես չեն սովորել հետեւել նրան։ Յերբ պրոլետարիատը, տապալելով բուրժուազիային և ամբացնելով իր իշխանութիւնը, դանազան կողմերից ձեռնամուխ յեղավ նոր հասարակութիւն կերտելու գործին, միջակ գյուղացիութիւն հարցն առաջ բերվեց առաջին պլանի վրա։ Աշխարհում վոչ մի սոցիալիստ չէր բացասում, վոր կոմունիզմի կերտումը դանազան կերպով կընթանա խոշոր յերկրագործութիւն յերկրներում ու մանր յերկրագործութիւն յերկրներում։ Սա ամենատարական, այրբնական ճշմարտութիւն է։ Այս ճշմարտութիւնից բխում է, վոր վորչափով մենք մոտենում ենք կոմունիստական շինարարութիւն խնդիրներին, մեր կենտրոնական ուշադրութիւնը վորոշ չափով պետք է կենտրոնանա հենց միջակ գյուղացիութիւն վրա։

տնտեսական հաստատ համոզմունք ունենը, վոր թէ խոշոր, թէ միջակ գյուղացին անխուսափելիորեն պետք է կործանվեն կապիտալիստական տնտեսութիւն ու հաղահատիկի անդրոկիրանյան եման արտադրութիւն մրցութիւնից,—ինչպես այս բանն է նշում նաեւ այս գյուղացիների հարանուն պարտաբեռնվածութիւնն ու ամենուրեք տկնեքն անկումը։ Այս անկման զեմ մենք վոչինչ չենք կարող անել, բացի նրանից, վոր հանձնարարելը այստեղ էլ տնտեսութիւնները միացնելու ընկերութիւնների մեջ, վորոնց շրջանում վորձու աշխատանքի շահագործումը կարող եր ավելի ու ավելի նվազել և վորոնք՝ կարող եյին ստատիւնարաբ դառնալ տղղայիւ արտադրողական մեծ ընկերութիւն ճուղերը՝ հաժմաբ իրավունքներով ու պարտականութիւններով։ Յեթե այս գյուղացիք բմրանեն իրենց արտադրութիւն ներկա յեղանակի կործանման անխուսափելիութիւնը և անհրաժեշտ յեղրակացութիւններ անեն սրանից, ապա նրանք թող զան մեղ մտա և մեր պարտականութիւնը կլինի մեր ուժերի չափով թեթեացնել նաեւ նրանց անյուժը արտադրութիւն նոր ձեւի Հակառակ զեղըում մենք պետք է նրանց թողնենք իրենց սեփական բախտին, և զիմենք նրանց վարձու բանվորներին, վորոնց մեջ մենք, արգեն համակրանք կզատենք։ Բռնի եղապրոպրիտցիայից մենք ամենայն հաժմականութիւնամբ, հետ կկենանք նաեւ այստեղ, բայց և այնպես պիտի հուսանք, վոր տնտեսական զարգացումն ավելի մատչելի կդարձնի վողջամտութիւն նաեւ այս պինդ գլուխները։—Եւր.

Շատ բան կախված է նրանից, թե մենք ինչպես կվորոշենք մեր վերաբերմունքը դեպի միջակ գյուղացիությունը, Թեոթիապես այս հարցը լուծված է, բայց մենք շատ լավ փորձել ենք, մենք մեղմով գիտենք հարցի թեոթիական լուծման՝ և վորոշման պրակտիկ կենսագործման տարբերությունը: Մենք ընդհուպ մոտեցել ենք այս տարբերությանը, վոր այնքան բնորոշ է Յրանսիական Մեծ հեղափոխության համար, յերբ Ֆրանսիական Կոնվենտը լայն միջոցառումներով եր շարժվում, իսկ նրանց գործադրման համար պատշաճ հենարան չունեն, նույնիսկ չգիտեն, թե ինչ դասակարգի վրա պետք է հենվել այս կամ այն միջոցը կիրառելու համար*:

Մենք անչափ ավելի բարեբախտ պայմանների մեջ ենք գտնվում: Մի ամբողջ դարի զարգացման շնորհիվ մենք գիտենք, թե ինչ դասակարգի վրա յենք հենվում: Բայց մենք նմանապես գիտենք և այն, վոր այս դասակարգը շատ ու շատ անբավարար պրակտիկ փորձ ունի: Բանվոր դասակարգի, բանվորական կուսակցության համար հիմնականը պարզ եր՝ տապալել բուրժուազիայի իշխանությունը և իշխանությունը հանձնել բանվորներին: Բայց ի՞նչպես անել այս: Բուրժուազիայի հիշում են, թե ինչ դժվարություններով, ինչքան սխալների միջով մենք արդյունաբերու-

* Նկատի ունի Ֆրանսիական Կոնվենտի քաղաքականությունը այն շրջանում, յերբ նրանից արդեն վտարված եյին ժերոնդիստները—առևտրա-արդյունաբերական բուրժուազիայի ներկայացուցիչները—և յերբ գերիշխում եր յակոբինյան դիկտատուրան (1793 թ. հունիսի 2—1794 թ. հուլիսի 28): Արաքսին ու ներքին հակահեղափոխության դեմ պայքարելիս և Ֆեոդալիզմի վերացման գործում յակոբինյան կոնվենտը ցուցաբերեց հեղափոխական հաստատականություն ու հեռանդականություն, բայց նրա սոցիալ-տնտեսական քաղաքականությունն աչքի յեր ընկնում մանր-բուրժուազիային հատուկ տատանումներով: 1793—1794 թ. ձմեռվա ընթացքում յակոբինյանը հաստատապես կիրառում են մաքսիմալի քաղաքականություն, արգելում են շուկայի առևտուրը, արտակարգ հարկ են դնում բուրժուազիայի վրա և փորձում են վորոշակի շրջանակներ դնել կապիտալիստական կուտակման համար: 1794 թ. գարնանը նրանք նույնիսկ կանգնում են «կասկածելիներին» դույզը «կարեքավոր պատերիտներին», այսինքն չքավորության մ.ջն բաժանելու ճանապարհի վրա (վաճառողի 8—13-ի դեկրետները), Յեղ միաժամանակ, խոշոր-սեփականատիրական ու կուլակային տարրերի ճնշման տակ նրանք վորոշ չափով մեղմանում են պարենավորման քաղաքականությունը (պարենբանակի վնջնացումը, կայուն

Թյան բանվորական վերահսկողութունից անցանք բանվորական
 կառավարման: Իսկ սա չէ մեր մեր կուսակցության ներսի աշ-
 խատանքն եր, պրոլետարական միջավայրի ներսի աշխատանքը,
 միջավայր, վորի հետ մենք մշտապես գործ ենք ունեցել: Իսկ
 այժմ մենք հարկ ենք դրում մեր վերաբերմունքը վորոշելու մի
 նոր դասակարգի հանդեպ, այն դասակարգի, վորին քաղաքային
 բանվորը չի նանաչում: Մանրամասն է վորոշել վերաբերմունքը
 դեպի այն դասակարգը, վոր վորոշակի կայուն դրություն չունի:
 Պրոլետարիատն իր մասսայով կողմնակից է սոցիալիզմին, բուր-
 ժուազիան իր մասսայով դեմ է սոցիալիզմին,—այս յերկու դասա-
 կարգերի փոխարարեբությունը վորոշելը հեշտ բան է: Իսկ յերբ
 մենք անցնում ենք մի այնպիսի խաղի, ինչպես միջակ գյուղա-
 ցությունն է, ապա պարզվում է, վար սա այնպիսի դասակարգ
 է, վորը տեսնվում է: Նա մասամբ սեփականատեր է, մասամբ՝
 աշխատավոր: Նա չի շահագործում աշխատավորներին մյուս ներ-
 կայացուցիչներին: Նա տասնամյակներով ստիպված է յեղել մե-
 ծաղույն դժվարությամբ պաշտպանել իր դրությունը, նա իր վրա
 կրել է կալվածատերերի ու կապիտալիստների շահագործումը, նա
 կրել է ամեն ինչ, և միևնույն ժամանակ նա սեփականատեր է:
 Ուստի մեր վերաբերմունքը դեպի այս տատանվող դասակարգը հըս-
 կայական դժվարություններ են երկայացնում: Հենվելով մեր ավելի
 քան մեկ տարվա փորձի վրա, գյուղի մեր ավելի քան մեկուկես տա-ր

395
 Գյերի բարձրացումը և այն): Բանվորական հարցի ընդգլխառում յակորինյան
 Պոնվենտի քաղաքականությունը հակաբանվորական բնույթ էր կրում (գործա-
 դուհիներն արգելելու վերաբերյալ Շապելյեյի որոնքի պահպանումը, աշխատա-
 վորների անբավարար բարձր մարտնչում մտցնելը): Յակորինները վնասկանու-
 րյուն չունեյին խզվելու սեփականատիրական տարրերի հետ և հենվելու քա-
 ղաքային ու գյուղական չքավարության վրա: Ըվերնո նրանք իրենց անհետե-
 դական քաղաքականությամբ իրենց դեմ կանգնեցրին ինչպես նոր բուրժուա-
 ղիային, վոր հարստացել էր պատերազմի ու հեղափոխության ժամանակ,
 այնպես էլ չքավոր գյուղացիությունը, վորը դժգոհ էր այն բանից, վոր յե-
 կեղեցական ու եմիգրանտական բռնադրաված հողերը գլխավորապես բաժին
 էլ: Նկնում գյուղական ու քաղաքային բուրժուաղիային: Կոնվենտում աշխ
 ու ձախից Ռորեսպլերի դեմ մղված պայքարը հանգավ հակահեղափոխական հե-
 ղաշրջման և Ռորեսպլերի գլխատման: 1794 թվի տեբեմբերի 9—10 (հուլիսի
 27—28)—ին—յոմը:

վա պրոլետարական աշխատանքի վրա, այն բանի վրա, վոր արդեն տեղի յե ունեցել գյուղի դասակարգային շերտավորումը,—մենք այստեղ ամենից ավելի պետք է զգուշանանք շտապելուց, անկարող թեորհտիկությունից, այն բանը պատրաստ համարելու հավակնությունից, ինչ մենք մշակում ենք. ինչ մենք դեռևս չենք մշակել: Բանաձևի մեջ, վորը ձեզ առաջարկում ե սեկցիայի ընտրած հանձնաժողովը, և վորը ձեզ կկարգա հետագա՝ հոկտոբրներից մեկը, այս մասին դուք կգտնեք բավականաչափ նախազգուշացում*:

Տնտեսական տեսակետից պարզ ե, վոր մենք պետք ե ոգնության հասնենք միջակ գյուղացիությանը, թեորիտպես սրանում վոչ մի տարակույս չկա: Բայց մեր բարքերի պայմաններում, մեր կուլտուրականության մակարդակի, մեր կուլտուրական ու տեխնիկական ուժերի պակասության պայմաններում, ուժեր, վոր մենք կարող եյինք առաջարկել գյուղին, և այն անկարողությամբ, վորով մենք հաճախ մոտենում ենք գյուղին, ընկերները շատ հաճախ հարկադրանք են գործադրում, վորով փչացնում են ամբողջ գործը: Վոչ ավելի առաջ, քան յերեկ մի ընկեր ինձ տվեց մի բրոշյուր, Ռ.Կ.Կ. (բուլքիկներ) Նիժնի Նովգորոդի կոմիտեյի հրատարակությունը, վոր կոչվում ե «Կանոնադրություններ ու հրահանգներ կուսակցական աշխատանքը Նիժնի-Նովգորոդի նահանգում կազմակերպելու մասին»,—և այս բրոշյուրում, որինակ, 41 եջում յես կարդում եմ. «Արտակարգ հարկի վերաբերյալ գեկրետն իր ամբողջ ծանրությամբ պետք ե ընկնի գյուղական կուլակներին, սպեկուլյանտների և առևտարակ գյուղացիության միջակ տարբեր ուսերին»: Այ սա կարելի յե ասել, վոր մարդիկ հասկացել են: Սա կամ վրիպակ ե, բայց անհանդուրժելի յե, վոր այսպիսի վրիպակներ թույլ տրվեն: Սա կամ արագ, հապճեպ աշխատանք ե, վորը ցույց ե տալիս, թե վորքան վտանգավոր ե ամեն մի շտապողություն այս գործում: Կամ այստեղ—սա ամենավատ թար յինթադրությունն վոր յես չեմ ուզում անել Նիժնի Նովգորոդի ընկերների վերաբերյալ—կամ այստեղ պարզապես գոյություն ու յին անհասկացողություն: Ես կարող ե պատահել, վոր սա ուղղակի թերատեսություն ե:

Իրականության մեջ տեղի չեն ունենում այսպիսի դեպքեր ինչպես մի քնկեր պատմում եր հանձնաժողովում։ Նրան ամեն կողմից շրջապատում են դյուղացիք, և յուրաքանչյուրը հարցնում է. «Վարդիբ, յես միջակ եմ, թե չե՛ս Յես ունեմ յերկու ձի ու մի կով։ Յես ունեմ յերկու կով ու մի ձի» և այլն։ Յե՛վ ահա բոլոր զավառները շրջազայող այս աղետատուրը պետք է ոժտված լինի ախպիսի անսխալ շերժաչափով, վորը կարելի լիներ զնե՛լ դյուղացուն և ասել, թե նա միջակ է, թե չե՛ս։ Սրա համար պետք է իմանալ այս դյուղացու տնտեսության ամբողջ պատմությանը, նրա հարաբերությունը դեպի ստորին ու բարձր խմբերը,— իսկ այս բանը մենք հշտությամբ չենք կարող իմանալ։

Այստեղ հարկավոր է ահադին պրակտիկ հմտություն, հարկավոր է իմանալ տեղական պայմանները։ Այս բանը մենք զեռ չուենեք։ Այս բանը խոստովանելն ամենևին ամոթ չէ. մենք սա բացահայտ կերպով պետք է խոստովանենք։ Մենք յերբեք ուտոպիստներ չենք յեղել և չենք յերեակայել, վոր մենք կոմունիստական հասարակությունը պետք է կառուցենք այն մաքուր կոմունիստների մաքուր ձեռքերով, վորոնք պետք է ծնվեն ու դաստիարակվեն մաքուր կոմունիստական հասարակության մեջ։ Սրանք յերեխայական հեքիաթներ են։ Մենք կոմունիզմը պետք է կառուցենք կապիտալիզմի բեկորներից, և միայն այն դասակարգը կարող է այս անել, վոր կոմիված է կապիտալիզմի դեմ մղած պայքարում։ Պրոլետարիատը,— զուք սա շատ լավ գիտեք,— զուրկ չէ կապիտալիստական հասարակության թերություններից ու թուլություններից։ Նա պայքարում է սոցիալիզմի համար, և դրա հետ միասին պայքարում է իր սեփական թերությունների դեմ։ Պրոլետարիատի լավագույն առաջավոր մասը, վոր քաղաքներում տտանյակ տարիներով կատաղի պայքար է մղել, այս պայքարի ընթացքում կարող եր յուրացնել քաղաքային ու մայրաքաղաքային կյանքի ամբողջ կուլտուրան և վորոշ չափով յուրացրել և Դուք գիտեք, վոր նույնիսկ առաջավոր յերկրներում դյուղը դատապարտված եր խավարի Խհարկե, դյուղի կուլտուրականությունը մենք կբարձրացնենք, բայց սա յերկար տարիների գործ է։ Ահա, թե մեզ մոտ ամենուրեք ինչն են մոռանում ընկերները և ահա, թե ինչ է առանձին ակնառությամբ մեր առջև

պատկերում տեղերից յեկած մարդկանց, վոչ այստեղի ինտելիգենտներին, վոչ գերատեսչական մարդկանց,—նրանց մենք շատ ենք լսել,—այլ գյուղի աշխատանքը գործնականապես դիտած մարդկանց ամեն մի խոսքը: Ահա այս խոսքերը մեզ համար առանձնապես արժեքավոր եյին ագրարային սեկցիայում: Այս խոսքերն առանձնապես արժեքավոր են այժմ,—յես սրանում հավատացած եմ,— կուսակցական ամբողջ համագումարի համար, քանի վոր նրանք վերցրած չեն գրքերից, դեկրետներից, այլ բուն կյանքից: .

Այս բոլորը մեզ դրդում է աշխատելու այն իմաստով, վորպեսզի ավելի պարզություն մտցնենք դեպի միջակ գյուղացիությունն ունեցած մեր վերաբերմունքի մեջ:

Սա շատ դժվար է, վորովհետև այս պարզությունը կյանքում չկա: Այս հարցը վոչ միայն չի լուծված, այլև անլուծելի յե, յեթե նրան ուզում են լուծել մեկեմ ու իսկույն ևեթ: Կան մարդիկ, վորոնք ասում են. «Չպետք էր այսքան դեկրետներ գրել»,— խորհրդային իշխանությանը պախարակում են այն բանի համար, վոր նա ձեռնարկել է դեկրետներ գրելուն, առանց իմանալու, թե ինչպես դրանք կենսագործել: Այս մարդիկ եյապես չեն նկատում: Թե ինչպես են սահում դեպի սպիտակ դվարդիականները: Յեթե մենք սպասեյինք, վոր հարյուրավոր դեկրետներ գրելուց կփոփոխվի ամբողջ գյուղական կյանքը, մենք կատարյալ ապուշներ կլինեյինք: Բայց յեթե մենք հրաժարվեյինք դեկրետներում ուղին մատնանշելուց՝ մենք սոցիալիզմի դավաճաններ կլինեյինք: Այս դեկրետները, վորոնք գործնականապես չեն կարողացել կիրառվել մեկեն ու լրիվ, մեծ դեր են խաղացել պրոպագանդի համար: Յեթե առաջներում մենք պրոպագանդ եյինք անում ընդհանուր ճշմարտություններով, ապա այժմ մեմ պրոպագանդ ենք անում առիաստանով: Սա նույնպես քարոզ է, բայց սա քարոզ է գործողությամբ—միայն վոչ ինչ—վոր դուրս պրծաճների յեղակի գործողությունների մտքով, վորոնց վրա մենք շատ եյինք ծածաղում անարխիստների ու հին սոցիալիզմի շրջանում: Մեր դեկրետը կոչ է, բայց վոչ նախկին վոգով կոչ, թե «բանվորներ, վոտքի յեկեք, տապալեք բուրժուազիային»: Վոչ, սա կոչ է ուղղված մասսաներին, կոչ ուղղված նրանց՝ պրակտիկ գործի համար: Դեկրետները,— դրանք հրահանգներ են, վորոնք կոչ են տնում

գետի մասնաշաղկաւն պրակեիկ գործ: Ահա, թե ինչն ե կարեօրը: Թող վոր այդ ղեկերեաների մեջ շատ բան անպետք լինի, շատ ախպիսի բան, վորը կյանքում չի անցնիլ: Բայց նրանց մեջ նշույթ կա պրակեիկ գործի համար, և ղեկքեաի խնդիրն արն է, վոր պրակեիկ քայլերի սովորեցնի այն հարցաբաւօր, հազարաւօր, միլիոնաւօր մարդկանց, վորոնք ունկնդրում են խորհրդային իշխանութեան ձայնին: Սա պրակեիկ գործողութեան փորձ է դուրի սոցիալիստական շինարարութեան բնագաւառում: Յեթն մենք աշապես նայելու լինենք, այն ժամանակ մեր սրենքների, ղեկերեաների ու վորոշումների գումարից մենք չափազանց շատ բան կ'անենք: Մենք նրանց վրա չենք նայի իբրև բացարձակ վորոշումների, վորոնք պետք է, ինչ ել վոր լինի, անմիջապէս, մեկին կերպով:

Պետք է խուսափել այն բոլորից, ինչ գործնականում կարող է խրախուսել առանձին չարարկումներ: Տեղափոխել մեզ կպել են կարչերիստներ, ավանայութիստներ, վորոնք անվանվել են կոմունիստներ և խաբում են մեզ, վորոնք խցկվել են մեր մեջ այն պատճառով, վոր կոմունիստներն այժմ իշխանութեան ղեկի մօտ են, վոր ավելի ազնիւ ժողովրդային մեջ յեղած տարրերը մեզ մօտ չեկան աշխատելու իրենց հետամնաց գաղափարների հետեանքով, իսկ կարչերիստները վոչ մի սկզբունք, վոչ մի ազնիւութիւն չունեն: Այս մարդիկ, վորոնք ձգտում են միայն քծնելով բարձրանալ, տեղերում գործի յեն դնում հարկադրանքը և կարծում են, թե սա լավ բան է: Իսկ իրականում սա յերեմն հանդում է այն բանին, վոր դուրապիք ասում են. «Կեցցե՛ խորհրդային իշխանութիւնը, բայց կաշի կոմունիստ» (այսինքն կոմունիզմը): Աշապիսի դեպքերը մտացածին չեն, այլ վերցրած են կենդանի կյանքից, տեղերի ընկերների հաղորդածներից: Մենք չպետք է մոռանանք, թե ինչ վիթխարի միասն բերում ամեն մի չափազանցութիւն, ամեն մի շտապողականութիւն ու հապճեպութիւն:

Մեզ հարկավոր էր, ինչ ել վոր լինի, շտապել, հանդուգն թոխչի միջոցով դուրս գալ իմպերիալիստական պատերազմից, վորը մեզ հասցրել է փլուզման, հարկավոր էր գործադրել ամենակատարի ջանքեր՝ ճգմելու համար բուրժուազիային ու այն ուժերին, վորոնք սպառնում էին ճգմել մեզ: Այս ամենը անհրաժեշտ էր,

առանց սրա մենք չեյինք լարող հաղթել Բայց յեթե հենց այսպես գործենք միջակ գյուղացիութիւն վերաբարձաւ,—սա այնպիսի իդիոտիզմ էլինի, այնպիսի բթամտութիւն ու գործի այնպիսի խորտակում, վոր գիտակցաբար այսպես կարող են աշխատել միայն պրոլեդատորները: Խնդիրն այստեղ պետք է դրվի միանգամայն այլ կերպ: Այստեղ խոսքը չի վերաբերում այն բանին, վոր ջարդենք անհայտ շահագործողների դիմադրութիւնը, հաղթենք նրանց ու տապալենք, այսինքն այն խնդիրը, վոր մենք դնում եյինք առջ: Վնչ, վորքան վոր այս գլխավոր խնդիրը մենք լուծել ենք, հերթի յենդրվում ավելի բարդ խնդիրներ: Բռնութեամբ այստեղ մոչինչ չես ստեղծի: Միջակ գյուղացիութեան վերաբերմամբ բռնութիւնը մեծագույն վնասն է: Սա բազմաճանակ, բազմամիլիոնախաւ է: Նոյնիսկ Յեմլոպայում, վորտեղ նա մոչ մի տեղ այսպիսի ուժի չի հասնում, վորտեղ վիթխարի չափով զարգացած է տեխնիկան և կուլտուրան, քաղաքային կյանքը, յերկաթուղիները, վորտեղ ամենից ավելի հեշտ եր այս մասին մտածելը,—մոչ վոք, ամենահեղափոխական սոցիալիստներից և մոչ մեկը բռնի միջոցներ չի առաջարկել միջակ գյուղացիութեան վերաբերմամբ:

Յերբ մենք վերցնում եյինք իշխանութիւնը, մենք հենվում եյինք ամբողջ գյուղացիութեան վրա: Այն ժամանակ բոլոր գյուղացիք մի խնդիր ունեյին՝ պայքարել կալվածատերերի դեմ: Բայց մինչև այժմ նրանց մեջ կանխակալ համոզում է մնացել խոշոր տնտեսութեան դեմ: Գյուղացին մտածում է. «Յեթե խոշոր տնտեսութիւնն լինի, կնշանակի յես կրկին բատրակ եմ»: Իհարկէ, սա սխալ է: Բայց գյուղացու մեջ խոշոր տնտեսութեան մտապատկերի հետ կապված է ատելութիւնը, հիշողութիւնն այն մասին, թե կալվածատերերն ինչպես եյին ճնշում ժողովրդին: Այս զգացմունքը մնում է, դեռ չի մեռել:

Ամենից ավելի մենք պետք է հենվենք այն ճշմարտութեան վրա, վոր այստեղ բռնութեան մեթոդներով գործի բռն ելութեամբ մոչինչ չի կարելի ձեռք բերել: Տնտեսական խնդիրն այստեղ միանգամայն այլ կերպ է դրված: Այստեղ չկա այն վերնախավը, վոր կարելի չէ կտրել, թողնելով ամբողջ հիմքը, ամբողջ շէնքը: Այն վերնախավը, վորաբնիկն քաղաքում կապիտալիստներն եյին՝ այստեղ չկա: Այստեղ բռնութեամբ գործել, մեռնակում է խոքակել:

ամբողջ գործը: Այստեղ հարկավոր է տեսական դաստիարակման աշխատանք: Դյուզաքուան, վորը վոչ միայն մեղ մոտ, ալև ամբողջ աշխարհում գործնական ե ու ունայտ, մենք պետք ե կոնկրետ որինականեր տանք իրեն ապացույց, վոր «կոմունիան» ամենից լավն ե իհարկե, վոչ մի ոգուտ չի ստացվի, յեթե դյուզուան հանգես դան շտապող անխորհուրդ մարդիկ, վորոնք քաղաքից թուկ են այնտեղ, յեկեկ են, դեպից-դենից խոսել, միքանի ինտելիգենտական, դուցե ե վոչ ինտելիգենտական խառնակչություն սարքել ե գծոված հեռացել: Այսպես լինում ե: Հարգանքի փոխարեն նրանք ծաղրանք են հարուցում, ե միանգամայն որինավոր կերպով:

Այս հարցի առթիվ մենք պետք ե ասենք, վոր մենք կոմունաները խրախուսում ենք, բայց նբանք այնպես պետք ե զրկած լինեն, վոր նվաճեն գյուղացու վստահությունը: Իսկ մինչ այդ, մենք դյուզաքիներից սովորողներ ենք, ե վոչ թե նրանց ուսուցիչները: Ձկա ալիկի տիմար բան, քան այն, յերբ մարդիկ, վորոնք ծանոթ չեն դյուզաքիտեսուլթյանն ու նրա առանձնահատկություններին, մարդիկ, վորոնք իրենց դուզ են նետել միայն այն պատճառով, վոր նրանք լսել են հասարակական տեսեսուլթյան ոգտի մասին, հողենլ են քաղաքային կյանքից ե ցոնկտնում են աշխատել դյուզում,—յերբ այսպիսի մարդիկ ամեն ինչում իրենց համարում են դյուզաքիների ուսուցիչներ: Ձկա ալիկի սխալմաբ բան, բան մվջակ գյուղացու հեծեսական հարաբերություններ տեսպահում բռնություն գործադրելու նեց միսք:

Խնդիրն այստեղ հանգում ե միջակ դյուզաքու վոչ թե եքսպրոպրիացիային, այլ այն բանին, վոր հաշվի առնենք դյուզաքու կյանքի հատուկ պայմանները, այն բանին, վոր դյուզաքիներից սովորենք լավագույն հասարակակարգի անցնելու յեղանակները ե չնամաքձակվեմք նրամայել: Ահա այն կանոնը, վոր մենք նշանակել ենք մեղ համար: (Ամբողջ համագումարը ծափահարում ե): Ահա այն կանոնը, վոր մենք աշխատելիք շարադրել բանաձևի մեր նախագծում, վորովհետե այս տեսակետից, ընկերներ, մենք հերավել քիչ սխալներ չենք գործել: Մրա խոստովանումն ամենին ամոթ բան չե: Մենք փորձ չունեյինք: Հենց շտահագործողների դեմ պայքարը մենք կերցրել ենք փորձից: Յե-

Թե մեզ յերբեմն դատապարտել են սրա համար, ապա մենք կարող ենք ասել. «Պարոնայք կապիտալիստներ, դուք սրանում մեղավոր եք: Յեթե դուք այսպիսի վայրենի, այսպիսի անմիտ, ստոր ու հուսահատական դիմադրություն ցույց չտայիք, յեթե դուք չդաշնակցեյիք ամբողջ աշխարհի բուրժուազիայի հետ,—հեղաշրջումն ավելի խաղաղ ձևեր կընդունենք: Այժմ ամեն կողմից կատաղորեն յեկող գրոհի առջին առնելով, մենք կարող ենք անցնել ուրիշ մեթոդների, վորովհետև մենք գործում ենք վոչ թե իբրև խմբակ, այլ իբրև կուսակցություն, վոր իր հետևից տանում է միլիոնավոր մարդկանց: Միլիոնավոր մարդիկ չեն կարող մեկեն ըմբռնել կուրսի փոփոխությունը, և ուստի կուլակների համար նախատեսվող հարվածները միշտ և ամենուրեք հասնում են միջակ գյուղացուն: Սա զարմանալի չէ: Պետք է միայն հասկանալ, վոր սա հետևանք է պատմական պայմանների, վորոնք վերացված են, և վոր նոր պայմաններն ու նոր խնդիրները այս դատապարզի վերաբերմամբ պահանջում են նոր հոգեբանություն:

Գյուղացիական տնտեսության վերաբերմամբ մեր դեկրետները հիմնականում ճիշտ են: Մենք նրանցից վոչ մեկից հիմք չունենք հրաժարվելու, վորևե մեկի նկատմամբ ափսոսալու: Իսկ յեթե դեկրետները ճիշտ են, ապա յիստ իստ է դրանք ուժով փաթաթել գյուղացու վզին: Վոչ մի դեկրետում այս մասին չի ասված: Նրանք ճիշտ են, իբրև նշված ուղիներ, իբրև պրակտիկ ձեռնարկումների կոչ: Յերբ մենք ասում ենք՝ «Խրախուսեք միավորումը»,—մենք դիրեկտիվներ ենք տալիս, վորոնք շատ անգամ պետք է փորձվեն, վորպեսզի գտնենք նրանց գործադրման վերջնական ձևը: Քանի վոր ասված է, թե անհրաժեշտ է ձգտել հասնելու կամավոր համաձայնության, նշանակում է հարկավոր է գյուղացուն համոզել և հարկավորե գործնականապես համոզել: Խոսքով նրանք չեն համոզվի և շատ լավ կանեն, վոր չեն համոզվի: Վատ կլինեն, յեթե նրանք համոզվեյին միայն կարգալով դեկրետներ ու ազդեցություն թերթիկներ: Յեթե այսպես կարելի լիներ տնտեսական կյանքը վերափոխել, այս ամբողջ վերափոխությունը մի կտորված գրոշ չեր արժենա: Նախ պետք է ապացուցել, վոր այսպիսի միավորումն ավելի լավ է, մարդկանց միա-, վորևլ այնպես, վոր նրանք իրոք միավորվեն, և վո թե գծավեն

ապացուցել, Վոր սա ձեռնառու յիւ Հարցն աշապես և զնուս
գլուղացին, և աշապես են զնում հարցը մեր զեկրեաները: Յեթն
մենք մինչև այժմ չենք կարողացել հասնել այս բանին, սրանում
վոչ մի ամօթալի բան չկա, մենք սա բացահայտ կերպով պետք
և խոստովանենք:

Մենք առայժմ լուծել ենք ամեն մի սոցիալիստական հե-
ղաշրջման համար հիմնական հանդիսացող խնդիրը միայն՝ բուր-
ժուազիային հաղթելու խնդիրը: Այս խնդիրը հիմնականում մենք
լուծել ենք, թեև այժմ սկսվում և սարսափելի դժվարին մի կի-
սամյակ, յերբ ամբողջ աշխարհի խմորերիալիստները վերջին ջանքե-
րն են թափում մեզ նկատելու համար: Ամենեին չհափազանցելով,
մենք այժմ կարող ենք ասել, Վոր նրանք իրենք հասկացել են,
վեր այս կիսամյակից հետո նրանց բոլոր բացառականապես անհու-
սալի յե: Կամ նրանք այժմ կողտվեն մեր հյուժվածությունից և
կհաղթեն մի յերկրի, կամ մենք հաղթողներ կհանդիսանանք վոչ
միմիայն մեր յերկրի նկատմամբ: Այս կիսամյակին, յերբ պա-
րենափորման ու արանսպորտային ճգնաժամները կուտակվել են և
խմորերիալիստական պետութայունները փորձում են հարձակվել
միջանի ռադիկալիզմից, մեր գրութայունը չափազանց ծանր և
Բայց սա վերջին ծանր կիսամյակն է: Անհրաժեշտ և առաջվա
նման լարել բոլոր ջանքերը՝ պայքարելու արատքին թշնամու
դեմ, վորը հարձակվում և մեզ վրա:

Բայց յերբ մենք խոսում ենք գլուղական աշխատանքի
խնդիրների մասին, մենք պետք և, չնայած բոլոր դժվարու-
թյուններին, չնայած այն բանին, Վոր մեր ամբողջ փորձը
ուղղված և դեպի շահագործողների անմիջական ճնշումը,—մենք
պետք և հիշենք ու չմոռանանք, Վոր գլուղում միջակ գլուղա-
ցիութայն վերաբերմամբ խնդիրներն այլ կերպ են դրված:

Բոլոր գիտակից բանվորները, ինչպես, որ, Պրտերի, Իվանով-
Վոդնիսկսկի, Մոսկովայի բանվորները, վորոնք յեղել են գլուղում,—
բոլորն էլ մեզ որինակներ եյին պատմում, թե ինչպես մի
ամբողջ շարք կարծես թե ամենից անվերացնելի թյուրլուծու-
թյուններ, մի ամբողջ շարք կարծես թե ամենից մեծ կոնֆլիկտ-
ներ վերացվել ու թուլացվել են նրանով, Վոր հանդես են յեկել
բանվորներ, վորոնք խոսել են վոչ թե զրքերից, այլ գլուղացուն

հասկանալի լեզվով, խոսել է՝ վոչ թե իբրև հրամանատարներ, վորոնք իրենց թույլ են տալիս հրամաններ ալ չափելու, թեև նրանք գյուղական կյանքը չգիտեն, այլ իբրև ընկերներ, վորոնք պարզաբանում են դրությունը, կոչ են անում աշխատավորներին նրանց զգացմունքին ընդդեմ շահագործողների: Յեւ ընկերական պարզաբանման այս հողի վրա ձեռք ե բերվել այն, ինչի չեյին կարող հասնել հարյուրավոր ուրիշ մարդիկ, վորոնք իրենց պահել են իբրև հրամանատարներ ու ղեկավար:

Ահա թե ինչ վագով ե համակված այն ամբողջ բանաձևը, վոր մենք այժմ առաջարկում ենք ձեր ուշադրությանը:

Իմ համառոտ գեկուցման մեջ յես փորձեցի կանգ առնել այս բանաձևի սկզբունքային կողմի, ընդհանուր քաղաքական նշանակության վրա: Յես փորձեցի ապացուցել, — և յես ուղում եմ կարծել, վոր ինձ հաջողվեց ապացուցել, — վոր ամբողջ բանաձևի շահերի տեսակետից մեզ մոտ վորևե շրջադարձ չկա, դժի վորևե փոփոխություն չկա: Սպիտակ-գվարդիականներն ու նրանց ռզնականները ճշում են այս մասին և պետք ե ճշան: Թող ճշան: Սա մեզ չի հուզում: Մենք ամենահետևողական կերպով զարգացնում ենք մեր խնդիրները: Մեզ անհրաժեշտ ե մեր ուշադրությունը բուրժուազիային ճնշելու խնդրից փոխադրել միջակ գյուղացության կյանքը կառուցելու խնդրի վրա: Մենք պետք ե նրա հետ հաշտ ապրենք: Կոմունիստական հասարակության մեջ միջակ գյուղացիությունը միայն այն ժամանակ մեր կողմը կլինի, յերբ մենք թեթևացնենք ու բարեկամենք նրա կյանքի տնտեսական պայմանները: Յեթե մենք վաղը կարողանայինք տալ 100 հազար առաջնակարգ տրակտոր, նրանց մատակարարել բենզին, նրանց մատակարարել մեքենավարներ (դուք շատ լավ գիտեք, վոր առաջիկա ստֆանտազիա յե), ապա միջակ գյուղացին կասեր. «Յես կոմունիստի կողմնակից եմ» (այսինքն կոմունիզմի կողմնակից): Բայց սա անելու համար նախ պետք ե հաղթել միջազգային բուրժուազիային, պետք ե ստիպել նրան, վոր նա մեզ տա այդ տրակտորները, և կամ մեր արտադրողականությունն այնքան պետք ե բարձրացնել, վոր մենք ինքներս կարողանանք դրանք պատրաստել: Միայն այսպես ճիշտ դրված կլինի այս հարցը:

Գյուղացին, ղգում ե քաղաքի արդյունաբերութան կարիքը:

տաանց նրան նա չի կարող ապրել, իսկ արդյունաբերությունը մեր ձեռքին և Յեթն մենք գործին գիմենք ըլա կերպով, այն ժամանակ գյուղացին մեզին շնորհակալ կլինի, վոր մենք քաղաքից տանենք այդ արդյունքները, այդ գործիքները, այդ կուլտուրան, Դրանք գյուղացու համար կտանեն լույ թե շահագործողները, լույ թե կալվածատերերը, այլ հենց այնպիսի աշխատավոր ընկերներ, վորոնց նա գնահատում և հափազանց խորապես, բայց գնահատում և գործնականապես, գնահատում և միայն նրանց փաստական ոգնությունը, մերժելով — և միանգամայն իրավացի կերպով մերժելով — հրամայումը, վերևից հրահանգումը:

Նախ ոգնեցեք, ապա վստահություն ձեռք բերեք: Յեթն այս գործը ճիշտ կատարվի, յեթն մեր յուրաքանչյուր խմբակի ամեն մի քայլը ճիշտ զրվի դավառում, վառատում, պարենավորման ջուհատում, ամեն մի կաղմակերպության մեջ, յեթն մեր յուրաքանչյուր քայլը ուշադրությամբ ստուգվի այս տեսակետից՝ մենք կնվաճենք գյուղացու վստահությունը և միայն այն ժամանակ կարող ենք առաջ գնալ: Այժմ մենք նրան ոգնություն պիտի տանք, խորհուրդ պիտի տանք: Սա հրամանատարի հրաման չի լինի, այլ ընկերոջ խորհուրդ: Այն ժամանակ գյուղացին ամբողջովին մեր կողմը կլինի:

Ահա, ընկերներ, թե ինչ և պարունակում մեր բանաձևը, ահա, թե իմ կարծիքով ինչ պիտի լինի համագումարի վարչումը: Յեթն մենք սա ընդունենք, յեթն սա վորոշի մեր կուսակցական կաղմակերպությունների ամբողջ աշխատանքը, այն ժամանակ մենք կհաղթահարենք նաև մեր առջև դրված յերկրորդ մեծ խնդիրը:

Թե ինչպես տաղավիճբուրժուազիային, ինչպես նրան ճնշել՝ այս մենք սովորել ենք և սրանով հպարտանում ենք: Թե ինչպես կարգավորել հարաբերությունները միլիոնավոր միջակ գյուղացու թյան հետ, ինչ ճանապարհով նվաճել նրա վստահությունը՝ սա մենք դեռ չենք սովորել, — սա պետք և ասել բացորոշ: Բայց մենք խնդիրն ըմբռնել ենք, մենք այն զրել ենք և մենք ամբողջ հույսով, ամբողջ խմբութամբ և ամբողջ վճառականությամբ մեզ ասում ենք՝ այս խնդիրը մենք կհաղթահարենք, և այն ժամանակ սոցիալիզմը բացարձակապես անպարտելի կլինի (Յերկարաև ծալիս):

ԹԿ (Բ)Կ VIII ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ

ԿՈՄԻՏԵՅԻ ՏՎԱԾ ՀԱՂՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(1919 թ. ՄԱՐՏԻ 18)

ՀԱՏՎԱԾ

... Ինչ վերաբերում է մանր-բուրժուական տարրերին ապա այստեղ կուսակցության խնդիրը դեռ վերջնականապես չի լուծված։ Որակարգի մի ամբողջ արժեք հարցերում, ըստ էության բոլոր հարցերում առանց բացառության, մենք նախընթաց տարում հիմք ենք ստեղծել այս խնդիրը ճիշտ լուծելու համար, առանձնապես միջակ գյուղացու վերաբերմամբ։ Տեսականորեն մենք համաձայնության չենք, վոր միջակ գյուղացին մեր թշնամին է, վոր նա հատուկ վերաբերմունք է պահանջում իրեն, վոր այստեղ բանը կփոխվի՝ նայած հեղափոխության բազմաթիվ լուծակներով, մասնավորապես այն կապակցությամբ, թե հարցը կլուծվի հոգուտ պատրիոտիզմի, թե՞ ընդեմ պատրիոտիզմի։ Մեզ համար սրանք յերկրորդական կամ նույնիսկ յերրորդական հարցեր են, բայց սրանք մանր բուրժուազիային բացարձակապես կուրացնում են։ Մյուս կողմից՝ այս բոլոր տարրերը առատամիտ են պայքարի մեջ և դառնում միանգամայն կամադուրկ։ Նրանք չգիտեն, թե ինչ են ուզում, և ընդունակ չեն պաշտպանելու իրենց դրությունը։ Այստեղ մեղմից պահանջվում է չափազանց ճկուն, չափազանց զգուշ տակտիկա, վորովհետև յերեքնի հարկ է լինում մի ձեռքով տալ և մյուսով վերցնել։ Սրա մեղքն ընկնում է վե՛ր թե մեզ վրա, այլ այն մանր-բուրժուական տարրերի, վորոնք չեն կարողանում հավաքել իրենց ուժերը։ Այս բանը մենք այժմ տեսնում ենք գործնականում, և դեռ այսօր մենք առիթ ունեցանք

յրադրերուժ կարդալու, թե ինչի յեն սկսել ձգտել գերմանական տնկախները, վորոնք ունեն այնպիսի խռոր ուժեր, ինչպես Կառլցկին և Հիլֆերդինգը: Դուք զիտեք, վոր նրանք ուզում են ին խորհուրդների սխտեմը մտցնել Գերմանական դեմոկրատական հանրապետութեան սահմանադրութեան մեջ, այսինքն որինտեկան ամուսնութեամբ զուգակցել «ուչընդիլկան» ու պըռլետարիատի զիկտատութեան: Մեզ համար սա այնպիսի ծագրանք է մեր հեղափոխութեան, գերմանական հեղափոխութեան, հունգարական հեղափոխութեան, լեհական հասունացող հեղափոխութեան առողջ մտքի նկատմամբ, վոր մենք միայն տարակուսել կարող ենք: Մենք կարող ենք տեսել, վոր այսպիսի տատանվող տարրեր կան ամենատառջավոր յերկրներում: Յերբեմն կըթված, զարգացած ինտելիգենտ տարրեր հանդես են դալիս նույնիսկ այնպիսի կապիտալիստական առաջավոր յերկրում, ինչպես Գերմանիան և, հարկուր անգամ ավելի շփոթամիտ ու շղջան ձեռով, քան մեր հետամնաց մանր բուրժուազիան: Այստեղից դաս պիտի վերցնել Ռուսաստանի համար մանր-բուրժուական կուսակցութեանների ու միջակ գյուղացիութեան վերարեմամբ: Մեր խնդիրը յերկար ժամանակ բարդ կլինի ու յերկակի: Այս կուսակցութեանները յերկար ժամանակ անխուսափելիորեն մի քայլ պիտի անեն առաջ, յերկու քայլ՝ հետ, վորովհետև իրենց տնտեսական դրութեամբ նրանք զատապարտված են դրան, վորովհետև նրանք սոցիալիզմի հետեից կդնան ամենևին վոչ այն բացարձակ համոզման ուժով, վոր բուրժուական հասարակակարգն անպետք է: Սոցիալիզմին նվիրվածութեան նրանցից պահանջել անգամ չարժեք նրանց՝ սոցիալիզմի վրա հույս դնելը ծիծաղելի յի նրանք սոցիալիզմի հետեից կդնան միայն այն ժամանակ, յերբ կհամոզվեն, վոր վորեւե այլ ուղի չկա, յերբ բուրժուազիան վերջնականապես կջախջախվի ու կհնչվի:

Յեա հնարափոխութեան չունեմ սխտեմատիկ կերպով ամփոփելու նախընթաց տարվա փորձը, յես անցյալի վրա հետ նայեցի միայն այն տեսակետից, թե վաղը կամ մյուս որը ինչ պետք կլինի մեր քաղաքականութեան համար: Դիտավոր դասն է՝ չափազանց զգուշ լինել մեր վերաբերմունքի մեջ դեպի միջակ դուրս-դուրսութեանն ու մանր բուրժուազիան: Այս և պահանջում անցյա-

լի փորձը, այս ենք մենք ապրել Բրեստի որինսկով: Մեզնից կապահանջվի շատ հաճախ փոփոխել մեր վարքագիծը, վոր մասկերեսային դիրտողի համար կարող ե թվալ տարրորինակ ու անհասկանալի: Վի՞նչպես թե, — կասի նա, — յերեկ մենք խոստովանեիք ելինք տալիս մանր բուրժուազիային, իսկ այսոր Ձերժինսկին հայտարարում ե, թե ձախ եսերներն ու մենշնիկները պիտի գնդակահարվեն: Ի՞նչ հակասություն...»: Այո, հակասություն: Բայց հակասական ե հենց մանր-բուրժուական դեմոկրատիայի վարմունքը, վորը չգիտե, թե վորտեղ նստի, փորձում ե նստել յերկու աթոռների միջև, մեկից ցատկում ե մյուսի վրա ե ընկնում մերթ աջ, մերթ՝ ձախ: Նրա նկատմամբ մենք փոխել ենք մեր տակտիկան, ե ամեն անգամ, յերբ նա դառնում ե դեպի մեզ, մենք նրան ասում ենք. «Շնորհ բերեք»: Մենք ամհենին չենք ուզում * եքսպրոպրիացիայի յենթարկել միջակ գյուղացիությանը, մենք բնավ չենք ցանկանում բռնություն գործադրել մանր-բուրժուական դեմոկրատիայի նկատմամբ: Մենք նրան ասում ենք. «Դուք լուրջ թշնամի չեք: Մեր թշնամին բուրժուազիան ե: Իսկ յեթե դուք հանդիս եք գալիս նրա հետ միասին, այն ժամանակ մենք հարկադրված ենք ձեր հանդեպ կիրառելու պրոլետարական դիկտատուրայի միջոցները»...

Յես կուզեյի համառոտակի շոշափել նաև պարենավորման հարցն ու գյուղի հարցը: Պարենավորման հարցը մեզ մոտ մշտապես յեղել ե ամենադժվարին հարցը: Մի յերկրում, վորտեղ պրոլետարիատը հարկ զգաց իշխանությունը վերցնելու գյուղացիության ոգնությամբ, վորտեղ պրոլետարիատին ընկավ մանր-բուրժուական հեղափոխության գործակալի դերը, — մի հեղափոխությունը մինչև չքավորության կոմիտեների կազմակերպումը, այսինքն՝ մինչև 1918 թ. ամառը ե նույնիսկ աշունը, նշանակելի չափով բուրժուական հեղափոխություն եր: Մենք չենք վախնում այս ասելուց: Մենք այնպես հեշտ կոտարեցի՞ք Հոկտեմբերյան հեղափոխությունն այն պատճառով, վոր գյուղացիությունն ամբողջությամբ գալիս եր մեզ հետ, այն պատճառով, նոր նա գնում եր կալվածատերերի դեմ, այն պատճառով, վոր նա տես-

* Սղաքության մեջ ասված ե. Մենք հավանություն չունենք — յոմբ:

Նույն եր, վոր տյառեղ մենք կդնանք մինչև վերջ, այն պատճառով, վոր մենք որենքների ձեռով իրազործում ենք այն, ինչ տալազրված եր հսերակաւ լրագրերում, — այն, ինչ յերկշուտ մանր բուրժուազիան խոստանում եր, բայց վորն անել չեր կարողանում: Բայց յերբ սկսեցին կազմակերպվել չքավորության կոմիտեներ, այդ մոմենտից մեր հեղափոխությունը դարձավ պրոլետարիատի հեղափոխություն: Մեր առջև ծառացավ մի խնդիր, վորը մենք դեռ ամենևին չենք լուծել: Բայց չափազանց կարևոր ե այն, վոր մենք այս խնդիրը գործնականապես դրել ենք: Չքավորության կոմիտեները անցյումային աստիճան եյին: Չքավորության կոմիտեները կազմակերպելու վերաբերյալ առաջին դեկրետը խորհրդային իշխանությունն անցկացրեց ընկ. Յուրուպայի նախաձեռնությամբ, վորն այն ժամանակ պարենավորման գործի գլուխ եր կանգնած: Հարկավոր եր փրկել կործանումից վոչ - յերկրագործ ընտկշությունը, վոր մորմոքվում եր սովի տանջանքներից: Այս հնարավոր եր անել միայն չքավորության կոմիտեների միջոցով՝ իբրև պրոլետարիան կազմակերպությունների: Յեւ յերբ մենք տեսանք, վոր 1918 թ. ամառը դուռդում սկսվեց ու տեղի ունեցավ Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը, միայն այն ժամանակ մենք կանգնեցինք մեր խակական պրոլետարիան պատվանդանի վրա, միայն այն ժամանակ մեր հեղափոխությունը վոչ թե թռուցիկներով, վոչ թե խոսառններով ու հայտարարություններով, այլ իրականում դարձավ պրոլետարիատի ճեղատիխուրդ:

Մենք այժմ դեռևս չենք լուծել մեր կուսակցության առջև դրված խնդիրը՝ պարզել պրոլետարիատի ու կիսապրոլետարիատի կազմակերպման ձևերը ստեղծելու խնդիրը: Նորերս յես առիթ ունեցա լինելու Պետրոգրադում և ներկա գտնվելու Պետրոգրադի նահանգի գյուղատնտեսական բանվորների առաջին համագումարներից մեկում*: Յես տեսա, թե ինչպես մենք դեռ շոշափելով ենք մոտենում այս գործին, բայց յես կարծում եմ, վոր նա անտարակույս առաջ կմղվի: Յես պետք ե ասեմ, վոր այն զլխավոր փորձառությունը, վոր այս տարի մեզ տվեց քաղաքական դեկավարությունը, այն ե, վոր այստեղ մենք գտնենք կազմակերպչա-

* Տես Լենինի յերկեր, XIV հ., 3-րդ և 3-րդ հրատ, եջ 38 — 44 — 70-րդ:

կան հենարան: Մենք մի քայլ ենք կատարել դեպի սա, կազմելով չքավորութեան կոմիտեներ, վերընտրելով խորհուրդներ և վերահառուցելով պարենավորման քաղաքականությունը, վորտեղ հանգիստում եյին անհավատալի դժվարություններ: Թերևս Ռուսաստանի այն ծայրագավառներում, վորոնք այժմ դառնում են խորհրդային,—Ուկրայինա, Դոն,—հարկ կլինի ձևավորել այս քաղաքականությունը: Սխալ կլինեի, յեթե մենք ուղղակի շարունակ դեկրետներն ընդորինակեյինք Ռուսաստանի բոլոր վայրերի համար, յեթե բոլորիկ — կոմունիստները, Ուկրայինայի ու Դոնի խորհրդային աշխատողները սկսեյին անխտիր, առանց հիմքի դրանք տարածել ուրիշ մարզերի վրա: Քիչ յուրատեսակութուն հարկ չի լինի ապրել, մենք մեզ վոչ մի դեպքում չենք կաշկանդում միատեսակ շարունակ, մեկընդմիջ չենք վճռում, վոր մեր փորձը, Կենտրոնական Ռուսաստանի փորձը կարելի յե ամբողջութեամբ փոխադրել բոլոր ծայրագավառները: Մենք միայն նոր ենք մոտեցել իսկական շինարարարութեան խնդրին, մենք միայն նոր ենք առաջին քայլերն անում այս տեսակետից, — մեր առջև բացվում ե աշխատանքի անընդգրկելի դաշտ:

Յես նշեցի, վոր խորհրդային իշխանութեան առաջին վճռական քայլը չքավորութեան կոմիտեների կազմակերպումն էր: Սա կատարեցին պարենավորման աշխատողները, և հետևանք եր անհրաժեշտութեան: Բայց մեր խնդիրները մինչև վերջ հասցնելու համար այնպիսի ժամանակավոր կազմակերպություններ չեն հարկավոր, ինչպես չքավորութեան կոմիտեները: Մեզ մոտ խորհուրդներին զուգընթաց գոյություն ունեն արհեստակցական կազմակերպություններ, վորոնց մենք ոգտագործում ենք՝ իբրև հետադասաց մասսաների դաստիարակման դպրոց: Այն բանվորների շերտը, վորոնք այս տարի փաստորեն կառավարում եյին Ռուսաստանը և կիրառում ամբողջ քաղաքականությունը, վորոնք կազմում եյին մեր ուժը, — Ռուսաստանում այս շերտը անհավատալիորեն բարակ ե: Սրանում մենք համոզվել ենք, սա մենք զգում ենք մեզ վրա: Յեթե լերեկից ետպագա պատմությունը տվյալներ հավաքել այն մասին, թե ինչ խմբակներ են կառավարել Ռուսաստանում այս 17 ամսում, մարդկանց ինչ հարյուրյակներ, հազարներ են իրենց վրա կրել այս ամբողջ աշխատանքը, իրենց վրա կրել

յերկրի կառավարման վողջ անհավատալի ծանրութիւնը, — վոյ վոք չի հաժատա, վոր կարելի յեր այս անել այսպիսի աննշան քանակութեան ուժերով: Այս քանակն աննշան է այն պատճառով, վոր Ռուսաստանում ինտելիդենտ, կրթված, ընդունակ քաղաքական ղեկավարները վոքբաթիվ են յեղել: Ռուսաստանում այս խաղը բարակ է յեղել և նախընթաց պայքարի միջոցին կտրուկել է, գերաշխատել է, արել է ավելին, քան կարող եր: Յես կարծում եմ, վոր ներկա համագումարում մենք գործնական միջոցներ պիտի վորոնենք, թե ինչպես արդունարեւութեան մեջ և — վոր ավելի կարեւոր է — գլուղում մասսայական մասշտաբով ոգտագործենք նորանոր ուժերը, ինչպես խորհրդային աշխատանքի մեջ ներդրովենք՝ միջակի մակարդակին և այս մակարդակից ել նունիսկ ցածր կանգնած բանվորներին ու գյուղացիներին: Առանց մասսայական մասշտաբով նրանց ողնութեան, հետագա գործունեութիւնը, մեր կարծիքով, անկարելի յի:

Վորովհետեւ իմ ժամանակը համարյա լրացավ, յես միայն մի քանի խոսք եմ ուղում ասել մեր վերաբերմունքի մասին դեպի միջակ գյուղացիութիւնը: Մեր վերաբերմունքը դեպի նա մեզ համար սկզբունքով պարզ եր նաև հեղափոխութեան սկզբնավորութեանից առաջ: Գյուղացիութեան չեզոքացման խնդիրը գրված եր մեր առջև: Մոսկովայի մի ժողովում, վորտեղ առիթ յեղավ հարց դնելու մանր-բուրժուական կուսակցութեան ների հանդեպ ունենալիք վերաբերմունքի մասին, յես հիշատակեցի Ենգելսի ճշգրիտ խոսքերը, վոր վոյ միայն նշում եր, վոր միջակ գյուղացիութիւնը մեր դաշնակիցն է, այլև նույնիսկ վստահութիւնն եր հայտնում, վոր թերևս հաջովի առանց հալածանքների, առանց ճնշման միջոցների կառավարվել նաև խոշոր գյուղացիութեան վերաբերմամբ *:

Ռուսաստանում այս յենթադրութիւնը չարդարացավ. մենք կանգնած եյինք կուլակների դեմ ուղղակի քաղաքացիական կռիվ մղելու տեսակետի վրա, կանգնում ենք և պետք է կանգնենք: Սա անխուսափելի յի: Մենք սա տեսանք գործնականում: Բայց ամենուրեք, խորհրդային աշխատողների անփութութեան պատճա-

* Տես 1/մինի յերկեր, XXIII հ. 2-րդ և 3-րդ ուղև. հրատ. էջ 505 — 323: — Դժբ.

ում, հարցի դժվարութեան պատճառով կուլակաների համար նա-
 խատեսված հարվածներն ընկան միջակ գյուղացիութեան վրա:
 Այստեղ մենք չափազանց շատ մեղանչեցինք: Այս տեսակետից
 ձեռք բերված փորձառութիւնը կոգնի մեզ ամեն ինչ անելու,
 վորպեսզի սրանից խուսափենք հետագայում: Ահա այն խնդիրը,
 վոր դրված է մեր առջև վոչ թե տեսականորեն, այլ գործնականապես:
 Դուք շատ լավ գիտեք, վոր այս խնդիրը դժվարին խնդիր է:
 Մենք չունենք այնպիսի բարիքներ, վոր մենք կարողանայինք
 տալ միջակ գյուղացիութեանը, իսկ նա մատերիալիստ է, գործնա-
 կան և պահանջում է կոնկրետ նյութական բարիքներ, վոր մենք
 այժմ չենք կարող տալ և առանց վորոնց յերկիրը դեռևս պետք
 է կառավարվի ծանր պայքարի թերևս ամիսներ, պայքար, վոր
 այժմ խոստանում է լիակատար հաղթանակ: Բայց մենք շատ
 բան կարող ենք անել մեր վարչական պրակտիկայում: Բարեկամել
 մեր ապարատը, ուղղել բազմաթիվ չարարկումներ: Մենք կարող
 ենք մեր կուսակցութեան գիծը, վոր բավականաչափ չեր ընթա-
 նում դեպի բլոկ, դեպի դաշինք, դեպի համաձայնութիւն միջակ
 գյուղացիութեան հետ, — մենք այս գիծը կարող ենք և պետք է
 ուղղենք ու շտկենք...

Յերկիր, XXIV հ., 2-րդ և 3-րդ
 ուղև. հրատ., հջ 119 — 127:

ԲԱՆԸՁԵՎ ՄԻՋԵԿ ԳՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅԱՆԸ ՎԵՐԱԲԵՐՎԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ*

VIII համագումարը գյուղում աշխատելու հարցի առթիվ կանգնած լինելով 1919 թ. մարտի 22-ին ընդունված կուսակցական ծրագրի հոդի վրա և ամբողջությամբ պաշտպանելով խորհրդային իշխանության արդեն անցկացրած որենքը սոցիալիստական հողաշինարարության և դեպի սոցիալիստական յերկրագործության տանող անցումային միջոցների մասին, ընդունում է, վոր ներկա մոմենտին առանձին կարևոր նշանակություն ունի կուսակցական դժի ալելի ճիշտ կիրառումը միջակ գյուղացիության վերաբերմամբ՝ նրա կարեքներին ալելի ուշադիր վերաբերվելու, տեղական իշխանությունների կամայականությունը վերացնելու և նրա հետ համաձայնության գալուն ձգտելու իմաստով:

1) Միջակ գյուղացիներին շիտթել կուլակության հետ, նրանց վրա այս կամ այն չափով տարածել կուլակության դեմ ուղղված միջոցները, նշանակում և ամենակողմից կերպով խախտել խորհրդային իշխանության վոչ միայն բոլոր դեկրետները և նրա ամբողջ քաղաքականությունը, այլև կոմունիզմի բոլոր հիմնական սկզբունքները, վորոնք բուրժուազիայի տապալման համար պրոլետարիատի մղած մճոական պայքարի շրջանում մատնացույց են անում պրոլետարիատի համաձայնությունը միջակ գյուղացիության հետ, իբրև դեպի ամեն տեսակ շահագործում վերացնելուն անհիվանդագին կերպով անցնելու պայմաններից մեկը:

2) Միջակ գյուղացիությունը, վոր նույնիսկ առաջավոր կապիտալիստական յերկրներում գյուղատնտեսական տեխնի-

* Բանաձևն ընդունել և Ռի(ք)ի VIII համագումարը Գրել և Վ. Ի. Լե-
նինը—յոմը:

կայի՝ արդյունաբերական տեխնիկայից հետ մնալու հետևանքով, չխոսելով արդեն Ռուսաստանի մասին, տնտեսական համեմատաբար ամուր արմատներ ունի, բավական յերկար ժամանակ կպահպանվի պրոլետարական հեղափոխության սկզբնավորությունից հետո: Ուստի գյուղի խորհրդային աշխատողներին, հավասարապես և կուսակցության գործիչներին տակտիկապես պետք է նկատի առնել միջակ գյուղացիության հետ յերկար ժամանակ համագործակցելու համար:

3) Կուսակցությունը պետք է ինչ ել վոր լինի հասնի այն բանին, վոր գյուղի խորհրդային բոլոր աշխատողները կատարելապես պարզեն իրենց համար և հաստատապես գիտակցեն գիտական սոցիալիզմի լիովին հաստատած այն ճշմարտությունը, վոր միջակ գյուղացիությունը չի պատկանում շահագործողներին, վոր ըովհետև ուրիշի աշխատանքից շահույթ չի ստանում, մանր արգասագործների այսպիսի դասակարգը կորուստ չի ունենա սոցիալիզմից, այլ, ընդհակառակը, շատ մեծ նպիւրով կշահվի կապիտալի լուծը տապալելուց, վորն ամեն մի, նույնիսկ ամենադեմոկրատական հանրապետության մեջ նրան շահագործում է հազարավոր յեղանակներով:

Այսպիսով, խորհրդային իշխանության միանգամայն ճիշտ քաղաքականությունը գյուղում ապահովում է հաղթական պրոլետարիատի դաշինքն ու համաձայնությունը միջակ գյուղացիության հետ:

4) Խրախուսելով միջակ գյուղացիների ամեն տեսակ ընկերությունները, հավասարապես և գյուղատնտեսական կոմունաները, խորհրդային իշխանության ներկայացուցիչներն ամենաշնչին իսկ հարկադրանք չպիտի թույլ տան դրանք ստեղծելիս: Արժեքավոր են միայն այն միավորությունները, վոր իրագործել են գյուղացիներն իրենց իրենց ազատ նախաձեռնությամբ և վորոնց ոգուտը նրանք ստուգել են փորձով: Չափազանց հապճեպությունը ֆնտազիար է այս գործում, վորովհետև նա ընդունակ է միայն ուժեղացնելու միջակ գյուղացիության կանխակալ համոզումը նորմոլությունների դեմ:

Խորհրդային իշխանության այն ներկայացուցիչները, վոր թույլ են տալիս իրենց գործադրելու վոչ միայն ուղղակի, այլև

թեկուղ անուղղակի հարկադրանք գյուղացիներին կոմունաներին միացնելու նպատակով, պետք յենթարկվեն ամենախիստ պատասխանատվության և հեռացվեն գյուղի աշխատանքից:

5) Ամեն տեսակ կամայական բռնազրավումները, այսինքն այն բռնազրավումները, վոր չեն հենվում կենտրոնական իշխանության հշդրիտ ցուցումների վրա, անողոքաբար պիտի հետապընդվեն: Համազումարը պնդում է, վոր պետք է ուժեղացնել այս տեսակետից չողագործության ժողովրդական կոմիսարիատի, Ներքին գործոց ժողովրդական կոմիսարիատի, հավասարապես և Համառուս. Կ.Գ.Կ. վերահսկողությունը:

6) Ներկա մոմենտին ծայրահեղ քայքայումը, վոր աշխարհի բոլոր յերկրներում առաջացել և կապիտալիստներն աժաղակային շահերի համար մղված չորսամյա իմպերիալիստական պատերազմից և տառնձնապես սրվել է Ռուսաստանում, միջակ գյուղացիներին դնում է դժվարին դրության մեջ:

Նկատի ունենալով այս, խորհրդային իշխանության՝ արտակարգ հարկի վերաբերյալ որենքը, ի տարբերություն աշխարհի բոլոր բուրժուական կառավարությունների բոլոր որենքներից, պընդում է, վոր հարկերի ծանրությունն ամբողջությամբ ընկնի կուլակների, շահագործող գյուղացիության փոքրաթիվ ներկայացուցիչներին վրա, վորն առանձին հարստություններ և վաստակել պատերազմի ժամանակամիջոցում: Իսկ միջակ գյուղացիությունը պետք է հարկվի շատ չափավոր, միայն նրա ուժերին միանգամայն համապատասխան և չծանրաբեռնող չափով*:

* Այն հարկը, վորի մասին խոսվում է այստեղ, մացվել է Համառուս. Կ.Գ.Կ.-ի 1918 թ. նոյեմբերի 2-ի «Տաս միլիարդի միանվագ հեղափոխական արտակարգ հարկի մասին» ղեկրետով և նախատեսվում էր հնգր Կարմիր բանակ ամրացնելու և ստեղծելու համար: Ինչպես և գյուղական չքավորության կադմակերպման վերաբերյալ ղեկրետը, նա հետաձգում էր գյուղի դասակարգային ձևավորման ուժեղացնելու և արագացնելու նպատակը: Դեկրետի 6-րդ կետի համաձայն հարկի բաշխումը պետք է կատարվեր «այնպես, վոր քաղաքային և գյուղական չքավորությունը միանգամայն ազատվեն միանվագ արտակարգ հարկից, միջակ խավերը հարկվեն միայն փոքր զբույժներով, իսկ իր ամբողջ ծանրությամբ հարկը բնիկներ քաղաքային բնակչության հարուստ մասի և հարուստ գյուղացիների վրա» («Известия В.И.И.К.» № 240, 1918 թ. նոյեմբերի 2)։—Խմբ.:

Կուսակցութիւնը պահանջում է, Վոր միջակ գյուղացիութեան վերաբերմամբ արտակարգ հարկի գանձումը մեղմացվի՝ համեմայն դեպք, կանգ չառնելով նույնիսկ հարկի ընդհանուր գումարը նվազեցնելու առջև:

7) Սոցիալիստական պետութիւնը պետք է ծավալի ամենալայն ոգնութիւն գյուղացիութեանը, վորպիսին գլխավորապես պետք է արտահայտվի միջակ գյուղացիներին մատակարարելով քաղաքային արդյունաբերութեան արտադրանքներ և առանձնապես գյուղատնտեսական բարելաված գործիքներ, սերմացու և ամեն տեսակ նյութեր՝ գյուղատնտեսական կուլտուրան բարձրացնելու և գյուղացիների աշխատանքն ու կյանքն ապահովելու համար:

Յեթե ներկա քայքայումը թույլ չի տալիս այս միջոցները կիրառելու անհապաղ ու լրիվ, ապա տեղական խորհրդային իշխանութիւնների պարտականութիւնն է բազմաթեւապէս ուղիներ վորոնել չքովոր ու միջակ գյուղացիութեանը ցույց տալու ամեն տեսակ ռեալ ոգնութիւն, վորը պաշտպաններ նրան ներկա դժվար մոմենտին: Կուսակցութիւնն անհրաժեշտ է համարում սրա համար հատկացնել պետական խոշոր ֆոնդ:

8) Առանձնապես պետք է ջանալ, վոր իրոք կենսագործվի և այն ել ամբողջութեամբ խորհրդային իշխանութեան այն որոնքը, վոր պահանջում է խորհրդային տնտեսութիւններէց, գյուղատնտեսական կոմունաներից ու բոլոր նման միավորութիւններից՝ անհապաղ ու համակողմանի ոգնութիւն ցույց տալ շրջակա ու միջակ գյուղացիներին: Միայն փաստորեն ցույց տրվող այսպիսի ոգնութեան հիման վրա իրագործելի յէ համաձայնութիւնը միջակ գյուղացիութեան հետ: Միայն այսպես կարելի յէ և պետք է նվաճել նրա վստահութիւնը:

Համագումարը բոլոր կուսակցական աշխատողների ուշադրութիւնը հրավիրում է այն բոլոր պահանջներն անհապաղ ու ռեալ կենսագործելու անհրաժեշտութեան վրա, վորոնք նշված են կուսակցական ծրագրի ագրարային մասում, այն է՝

ա) կարգավորել գյուղացիական հողագտագործումը (հողա-

հեռավորութեան, յերկարահոգութեան վերացումը և այլն), բ) գյուղացիներին մատակարարել բարելավված սերմացու և արհեստական պարարտանյութեր, գ) բարելավել գյուղացիական տավարի ցեղը, դ) տարածել գյուղատնտեսական դիտելիքներ, ե) գյուղատնտեսական ոգնութիւնն ցույց տալ գյուղացիներին, զ) խորհրդային նորոգիչ արհեստանոցներում վերանորոգել գյուղացիների գյուղատնտեսական ինվէնտարը, է) կազմակերպել վարձակայաններ, փորձակայաններ, ցուցադրական դաշտեր և այլն, ը) գյուղացիական հողերի միլիորացիան:

9) Գյուղացիների կոոպերատիվ միավորութիւնները՝ գյուղական արտադրութեանը բարձրացնելու նպատակով, առանձնապէս գյուղատնտեսական միջոցները վերամշակելու, գյուղացիական հողերը վռնդելու, տնայնագործական արդյունաբերութեանն ոժանդակելու և այլ նպատակով պետք և ինչպէս ֆինանսական, ասնպէս և կազմակերպական լայն ոգնութիւնն ստանան պետութիւնից:

10) Համագումարը հիշեցնում է, Վոր վոչ կուսակցութեան վորոշումներում, վոչ և խորհրդային իշխանութեան դեկրետներում յերբեք նախանշ չի յեղել միջակ գյուղացիութեան հետ համաձայնվելու դժից: Այսպէս, որինակ, գյուղում խորհրդային իշխանութեանը կառուցելու կարեւորագոյն հարցում, յերբ ստեղծվեցին չքավորութեան կոմիտեներ, հրատարակվեց մի շրջաբերական ժողկոմխորհի նախագահի ու պարենավորման ժողովրդական կոմիտարի ստորագրութեամբ, վորը մատնանշում էր, վոր անհրաժեշտ և չքավորութեան կոմիտեների մեջ մտցնել նաև միջակ գյուղացիութեան ներկայացուցիչներին*: Զքավորութեան կոմի-

* Լենինի ու Ա. Յուրուպայի ստորագրութեամբ կազմված այս ջրջաբերականը 1918 թ. սոստոսի 17-ին հեռագրով ուղարկվել է բոլոր նախնական սովետներին ու պարենկոմներին, նկատի ունենալով, վոր չքավորութեան կոմիտեներ կազմակերպելիս նրանք ճատ հաճախ խախտում էին «միջակ կարողութեան ունեցող գյուղացիներին» ճահերը: Հաջորդ որը ջրջաբերականը հրապարակվեց «Известия В.И.Н.К.»-ում—«Բանվորների ու գյուղացիների դաշինքի մասին» վերնագրով:

տեղները վերացնելիս Խորհուրդների Համադրամաստանյան համագումարը նշեց, Վոր անհրաժեշտ է վոլոստային խորհուրդների մեջ

«Զբաղորոթյան կազմակերպման լուրջագր—ասված էր ջրշաքերակա-
նում,—յառ վայրերում սխալ է մեկնաբանված այն իմաստով, Վոր չքավորու-
թյունը պետք է հակադրվի միացած ամբողջ գյուղացեական ընդհանու-
թյանը, ինչպես անհայտնի կուլակներին ու հարուստներին, այնպես էլ գյու-
ղացեության մեծաքանակ միջակ խավին, Վորը դեռ յերեկ քաղցում էր, Վորը միայն
խորհրդային իրխանության ժամանակ ազատ զուհի քաղեց: Խորհրդային իշխա-
նությունը յերեք պայքար չի մղել միջակ գյուղացեության դեմ: Խորհրդային
իրխանությունը մոտապես նպաստակ է դրել իրեն՝ քաղաքային տրոլեառերին
միավորել գյուղական արտելառքի ու կիսապրոլետարի հետ, ինչպես է միջակ
կարողության տեղ աշխատավոր գյուղացեության հետ, Վորը չի ջանադործում
աշխատավորներին Ուստի խորհրդային իշխանությունն իր գործունեություն
մեջ ձգտում էր է ձգտում է բավարարել գյուղացեության միջակ խավի կարիք-
ները՝ քաղաքային բանվորների ու գյուղական չքավորության կարիքներին
դուգլնթաց չենց աղքատի իմաստ ունի հողի սոցիալիզացիայի որենցը, Վոր
կիրառում է քաղաքական դեկավար կուսակցությունը—բուլգեիկներ-կոմու-
նիստները—իսկառ պահպանելով միջակ գյուղացու շահերը: Այնուհետև կանգ
առնելով հուլիսի 11-ի դեկրետի վրա, Վոր վերաբերում է «Գյուղական չքա-
վորության մատակարարումը կազմակերպելուն», ջրշաքերակա՞ն ընդգծում էր,
Վոր շնորհ միջանի կետերն ուղղակի խոսում են գյուղացեության միջակ
խավի մասին: Այսպես, Զ-րդ կետի ծանոթագրությունը վերաբերում է չքավո-
րության կոմիտեների մեջ բացի չքավորներից նաև այն գյուղացիներին
ներգրավելուն, Վորոնք ոգտվում են վարձու աշխատանքից, բայց ստրկու-
թյան մեջ չեն պահում իրենց համագյուղացիներին. հացի է առաջին անհրա-
ժեհություն ասարկաների բաղիտում 4, 5, 6, 7 և 8-րդ կետերի համաձայն պետք
է կատարվի բոլոր կարիքավոր գյուղացիների մեջ է վոչ թե միայն գյուղական
արտելառներին ու կիսապրոլետարներին մեջ. 9, 10, և 11-րդ կետերը, Վորոնք
հաստատում են գյուղացիներին արտոնյալ պայմաններով գյուղատնտեսական
գործիչներ մատակարարելը, նկատի ունեն ինչպես չքավորներին, այնպես էլ
միջակ գյուղացիներին, Վորովհետև հասկանալի չէ, Վոր գյուղատնտեսական
գործիչներն ավելի շատ հարկավոր են վերջիններին, քան առաջիններին: Վեր-
ջում տեղական բոլոր նախ սովետներին ու նախ. պարենկոմիտեներին հրահանգվում
էր «ամեն ինչի մեջ իրենց գործունեությունը համաձայնեցնել կենարժանական
իրխանության ընդհանուր քաղաքականությանը և անհեռաձգելիորեն ձգտել միա-
վորելու գյուղական չքավորությունն ու միջակ գյուղացեությունը՝ առանցիկ
մեկին է մյուսին» («Известия В.Ц.И.К.» № 178, 1918 թ. ապրիլի 18) խմբ:

մտցնել միջակ դյուղացիության ներկայացուցիչներին²։ Բանվոր-
դյուղացիական կառավարության ու կոմունիստական կուսակ-
ցության քաղաքականությունն առաջիկայումս ել պետք է մզվի
պրոլետարիատի ու չքավոր դյուղացիության³ միջակ դյուղացիու-
թյան հետ համաձայնություն կնքելու այս վոգոմ⁴։

Յերկեր, XXIV հ., հուլ. 2-րդ և 3-րդ հրատ. 172—175.

* Նկատի ունի Խորհուրդների VI համագումարի (1918 թ. հունվարի 4—9) բանաձևը՝ ընդունված չքավորության կոմիտեները վերակազմելու և նրանք վոլոստային ու գյուղական խորհուրդներով փոխարինելու մասին ղեկուցման տոթիվ (տես Յերկեր, XXIII հ. «Վեպերազեր և նյութեր», հուլ. հրատ. եջ 534—535)։ Այն բանաձևում, վոր պատճառարանում և շրջապատում ու գյուղում միտոնական խորհրդային կազմակերպություն⁵ ստեղծելու անհրաժեշտու-
թյունը, բոլոր նահանգական ու դավառական խորհուրդներին առաջարկվում եր անհաղաղ ձեռնարկել վոլոստային ու գյուղական խորհուրդների վերընտրու-
թյուններին՝ «զրանք քաղաքային խորհուրդների որինակով զարձնելով խորհրդ-
դային իդիսանության ու կոմունիստական ղինարարության իսկական մարմնե-
ներ»։ «Միայն այս պայմաններում,—ասված եր բանաձևում,—չքավոր և նրան
հարող միջակ աշխատավոր դյուղացիությունը լիակատար հնարավորություն
կստանա վերջնականապես իր համար ամբողջական սոցիալիստական հեղա-
փոխության նվաճումները»։ «Վոլոստային ու գյուղական խորհուրդների վեր-
ընտրության կարգի մասին» հրահանգի մեջ, վոր ի կատարումս համագումարի
այս վորոշման մշակել եր Համառուսական Կ.Դ.Կ. և հրատարակվել 1918 թ. դեկ-
տեմբերի 4-ին, նույնպես ընդգծվում եր, վոր «վերընտրությունները հեղա-
փոխական իմաստ կունենան միայն այն մամանակ, յերբ Խորհուրդներն ընտր-
վեն գյուղական չքավորության և միջակ աշխատավոր դյուղացիության կող-
մից» («Известия В.Ц.И.К.» № 263, 1918 թ. դեկտեմբերի 4)։—Պմբ.։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Եջ

Զեկուցում դուդի աշխատանքի մասին ՌԿ (Բ) և VIII համագումարին (1919 թ. մարտի 23) . . . 5	5
ՌԿ (Բ) և VIII համագումարին կենտրոնական կո- միտեյի տված հաշվետվությունից (1919 թ. մարտի 18) 28	28
Բանաձև միջակ դուդացիությանը վերաբերվելու մասին 35	35

Տեխ. ինժ. Ս. Խաչատրյան
Կանգ. սրբագրիչ Վ. Քերգիրանյան
Սրբագրիչ Ա. Տ. Մկրտչյան
Նախնալ. արվեստ 19 ապրիլի 1934 թ.
Տպիչ քաղաքացիաց 22 մայիսի 1934 թ.

Հրատ. № 215, Ինդ. $\frac{\text{ПЛИ}}{\text{НП}}$

Գումար 7940 (թ), Տպում 6.000

Փաշտի № 118

Փարի լափար 62 չ. 84

3 աշ. քեր. (1 աշ. քերում 34,560 աշ. հատ)

Կապիտալի արտադր. Տեխ. ինժ. Ս. Խաչատրյան, 27

Тех. редактор С. Хачатрян

Контр. корректура В. Терзибашян

Корректор А. Т.-Мкртчян

Сдано в набор 19 апреля 1934 г.

Подписано к печати 22 мая 1934 г.

Армипартиздат № 215, Инд. $\frac{\text{ПЛИ}}{\text{НП}}$

Типография Партиздата ЦК КП(б)А

Эривань, ул. Аллавердян, № 27

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. գրադ.

220038556

(164)
972C 40 4.

A $\frac{II}{38556}$ ЦЕНА 40 К.
~~38556~~
~~38556~~

В. И. ЛЕНИН
О работе в деревне

Партиздат 1934 Эривань